

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Vývoj českého fašismu za první republiky

Bc. Jan Benedikt

Plzeň 2018

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Vývoj českého fašismu za první republiky

Bc. Jan Benedikt

Vedoucí práce:

PhDr. Dipl.-Pol. Martin Jeřábek, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 30. dubna 2018

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své diplomové práce, PhDr. Dipl.-Pol. Martinu Jeřábkovi, Ph.D., za odborné vedení mé práce a jeho cenné rady a důležité připomínky, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout.

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	TEORIE FAŠISMU	6
	2.1 POČÁTKY A VZORY	6
3	ČESKÝ FAŠISMUS.....	10
	3.1 POLITICKÝ SYSTÉM ČSR.....	10
	3.2 VZNIK ČESKÉHO FAŠISMU	11
	3.3 ZVĚSTI O STÁTNÍM PŘEVRATU NOF V ROCE 1926	14
	3.4 RADOLA GAJDA JAKO HLAVNÍ PŘEDSTAVITEL ČESKÉHO FAŠISMU.....	15
	3.4.1 Gajda návrat do republiky	17
	3.4.2 Gajdova aféra 1926.....	19
	3.4.3 Gajda v čele NOF	22
	3.5 ŠTĚPENÍ FAŠISTICKÝCH SIL V ROCE 1927	25
	3.6 SÁZAVSKÁ AFÉRA 1927.....	26
	3.7 NEDOSTATEK FINANČÍ NOF A POKUSY O NAVÁZÁNÍ VZTAHŮ SE ZAHRANIČÍM.....	28
	3.8 DOMÁCÍ PROBLÉMY FAŠISTŮ A LIGA PROTI VÁZANÝM KANDIDÁTKÁM.....	29
	3.9 HOSPODÁŘSKÁ KRIZE A JEJÍ DOPAD NA ČESKÉ FAŠISTICKÉ Hnutí	33
	3.10 ŽIDENICKÝ PUČ 1933.....	34
	3.11 VZNIK NÁRODNÍ FRONTY V ROCE 1934	37
	3.12 PARLAMENTNÍ VOLBY 1935	38
	3.13 2. POLOVINA 30. LET.....	41
	3.14 VLAJKA.....	42
	3.15 KONEC PRVNÍ REPUBLIKY.....	44
4	PŘÍPADOVÁ STUDIE NOF V PLZNI BĚHEM PRVNÍ REPUBLIKY.....	47
	4.1.1 Struktura NOF v Plzni.....	47
	4.1.2 Činnost NOF Plzeň v první polovině 30. let 20. století.....	49
	4.1.3 Národní fronta	60
	4.1.4 Obnovená NOF v Plzni.....	62
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM ZKRATEK	69
	SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ.....	70
	RESUMÉ	74
	PŘÍLOHY	76

1 ÚVOD

Tématem této diplomové práce je vznik, vývoj a organizace českého fašismu v meziválečné době v Československé republice. Zvláštní část práce tvoří případová studie, která je zaměřená na zmapování fašistického hnutí v západočeské metropoli Plzni.

Československá republika byla po skončení První světové války ojedinělým úkazem a ve srovnání se svými sousedy se dá označit za pomyslný „ostrov demokracie“. Paradoxně to byla právě tato volná demokracie, která nakonec vedla k jejímu rozložení. Na politickém poli mladé republiky působila celá řada různých stran, hnutí či spolků. Některé byly levicové a v opozici proti nim působily ty pravicové. Zvláštním seskupením, které do standartního demokratického systému příliš nezapadalo, byla hradní „Pětka“, která zásadním způsobem ovlivňovala státní rozhodnutí.

Fenoménem tehdejší, a koneckonců i dnešní doby, byl a je fašismus. I v meziválečném Československu se proto objevily skupiny, které by se na politické stupnici daly označit jako ostře pravicové. Nejvýznamnějším takovým představitelem v ČSR byla Národní obec fašistická s vůdcem Radolou Gajdou, bývalým legionářem z Velké války. Problematika extrémistických skupin je velmi živou i dnes, a o to více byla zřejmě tíživá v meziválečné době, kdy se formovaly základy dnešní moderní společnosti a nebylo ještě zcela jasné, kterou cestou se bude ubírat budoucnost lidstva.

Vznik NOF v roce 1926 byl velkou politickou událostí. Jednalo se totiž o první relevantní politickou sílu, která mohla sjednotit radikální pravici v republice. Určitý potenciál strana měla, nicméně historie ukazuje, že ji jednoznačně nedokázala využít. Důvodů bylo několik. Jako ostře pravicová organizace se strana stavěla proti stávajícímu politickému systému a odmítala parlamentní demokracii jako formu vlády ve státě. Postupem času se však i ona musela tomuto systému přizpůsobit, a tak až na několik excesů vystupovala státotvorně a účastnila se demokratických voleb jako všechny ostatní povolené strany. Kontroverzi však jistě budila, ta koneckonců přetrvala až do dnešních dob. Nejvíce je veřejnosti znám tzv. Židenický

puč, který se dá vykládat, jako pokus o započetí fašistické revoluce, záleží ovšem na interpretaci. Méně lidí už ale slyšelo například o Aféře sázavské.

Osobou nejvíce spojenou s českými fašisty je jednoznačně veterán z první světové války, Radola Gajda. Tato postava pravicové kruhy v první republice prostupuje způsobem jako nikdo jiný a Gajda se tak stal jakýmsi archetypem českého fašisty, a to zřejmě právem.

V této diplomové práci bude autor postupovat pomocí tradičních historických metod, mezi které patří kritické studování a hodnocení pramenů a literatury. V některých částech bude zřejmě nutné použít metodu deduktivní. Z hlediska časového bude pracovat hlavně s diachronním přístupem. Využita bude rovněž metoda komparativní, progresivní a také biografická, která bude například nutná při popisování osobnosti generála Gajdy. Z hlediska závěrečné části práce o konkrétní organizaci ve městě Plzni bude použita případová studie, která je jednou z metod kvalitativního výzkumu.

Práce je rozdělena do 3 hlavních kapitol. Ta první pouze stručně nastiňuje problematiku vzniku nacionalismu a fašismu pro lepší orientaci v textu. Vysvětluje také určité zásadní pojmy nutné pro pochopení ideologie hnutí.

Následuje obsáhlý vývoj fašismu v ČSR se zaměřením na NOF a jejího vůdce, generála Gajdu. Jeho součástí je vznik pravicových myšlenek v českých zemích a jejich přerod v politické skupiny. Pro pochopení politického systému je třeba objasnit základní principy fungování Československé republiky. Následuje zaostření na NOF jakožto nejvýraznějšího představitele fašismu v Čechách a na Moravě. Je zde popsán stav před tím, než do strany vstoupil Gajda v roce 1927 a organizaci tak myšlenkově dotvořil. Popsán je její vývoj skrze různé peripetie jako zmíněný Židenický puč či Sázavská aféra. Postup hnutí je sledován i pomocí postavy generála Gajdy a přiblížena je tak i soudní aféra, která Gajdu do náruče české politiky dohnala. Krátká část o plzeňské Vlajce je důležitá pro pochopení jejího vztahu k českému fašismu.

Poslední kapitola se pak vymyká dosavadnímu textu a pomocí případové studie se v ní autor podrobným způsobem zaměřuje na mikrokosmos fašismu v Plzni, který dosud nebyl v odborné literatuře zpracován. To byl jeden z hlavních důvodů

pro výběr tohoto tématu. Mezi další patřila dostupnost archivních pramenů a svoji roli sehrála i autorova blízkost tomuto městu. Jako hraniční časové období v práci funguje konec první republiky, tedy mnichovský diktát.

Z případové studie by mělo být patrné, zda, popř. jak ovlivňoval český fašismus každodenní život Plzeňanů, jestli hrál v městské samosprávě v Plzni významnou roli, či zda byla v Plzni nějaká regionální specifika vývoje fašistického hnutí. Za cíl si rovněž klade stát se jakousi „sondou“ fašismu v Plzni. Přesto, že už předem lze odhadnout minimalismus plzeňského fašismu, zkoumání daného tématu bude jistě přínosem minimálně pro regionální dějiny. V budoucnu může tato práce posloužit jako základ pro hlubší bádání.

Z hlediska literatury lze tvrdit, že fašismus a podobné totalitní režimy jsou zpracovány v hojné míře a to v tvorbě cizí i domácí. Za základní literaturu můžeme označit například dílo Hanah Arendtové¹ nebo Raymonda Arona.² Vyloženě na fašismus se soustředil Ernst Nolte ve vyčerpávajícím spisu *Fašismus ve své epoše*, kde mapuje základy francouzské, italské a německé pravice.³ Cennou studií je i kniha od Noëla O'Sullivanova⁴, nebo *A History of Fascism* od Stanleyho Payna.⁵ Pro pochopení politického systému Československa je vhodná kniha od Ladislava Cabady⁶ a také společné dílo Cabady a Karla Vodičky *Politický systém České republiky: historie a současnost*.⁷ Téma českého fašismu je sice také zpracováno v odborné literatuře poměrně rozsáhle, nicméně kromě zahraniční knihy *The Czech Fascist Movement 1922–1942*⁸ hlavně v té české. Zájemci o toto téma tak mohou sáhnout po několika knížkách, které mohou poskytnout ucelený obraz fašistů. Za zmínku stojí určitě obsáhlé celoživotní dílo Tomáše Pasáka, ve kterém je podrobně popsán jak český fašismus, tak i kolaborace s německým nacismem.⁹ Stejněmu

¹ ARENDOVÁ, Hanah, *Původ totalitarismu*, Praha 1996.

² ARON, Raymond, *Demokracie a totalitarismus*, Praha 1993.

³ NOLTE, Ernst, *Fašismus ve své epoše*, Olomouc 2009.

⁴ O'SULLIVAN, Noël, *Fašismus*, Brno 2002.

⁵ PAYNE, Stanley, *A History of Fascism, 1914-1945*, Medison 1995.

⁶ CABADA, Ladislav, *Český stranický systém 1890–1939*, Plzeň 2000.

⁷ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav, *Politický systém České republiky: historie a současnost*, Praha 2011.

⁸ KELLY, David Donald, *The Czech Fascist Movement, 1922—1942*, Lincoln 1994.

⁹ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999.

tématu se věnoval i vojenský historik Ivo Pejčoch¹⁰ nebo Milan Nakonečný.¹¹ Knihy těchto třech autorů by se daly s nadsázkou označit za „encyklopedie“ českého fašismu, neboť jsou svým rozsahem a hloubkou skutečně obsáhlými a vypovídajícími díly. O něco méně náročná je například práce Miroslava Gregoroviče¹² nebo Pavla Kotlána.¹³ Přínosné jsou i práce Evy Fargašové¹⁴ nebo Jany Čechurové.¹⁵

Další skupinu literatury k této práci tvoří publikace o generálu Gajdovi. Cenným historickým pramenem jsou jistě *Gajdovy paměti*,¹⁶ neboť umožňují alespoň částečný pohled do generálovy hlavy. Bohužel poslední popisované události v knize spadají do roku 1919 a politickými souboji ve 20. a 30. letech minulého století se Gajda, vzhledem k datu vydání knihy, nezabývá. Z historického hlediska je velká škoda, že Gajda se později k psaní svých pamětí nevrátil a nezapsal své interpretace různých politických událostí, neboť by nám jistě ještě více pomohly pochopit jeho činy. O Gajdovi psal například Antonín Klimek a Petr Hofman, jejichž práce tvoří zatím nejobsáhlejší a nejobjektivnější výpověď Gajdova života.¹⁷ Veřejnosti více přístupnou alternativou může být například *Vzestup a pád generály Gajdy* od Miloslava Moulise.¹⁸ Ze zahraničních autorů se Gajdou zabýval například Jonathan Zorach.¹⁹

Přínos této práce bude ležet z velké části v její poslední kapitole, neboť přestože je téma českého fašismu poměrně rozsáhle zpracováno, díla se zaměřují hlavně na velké fašistické buňky v Praze, Pardubicích či v Brně. Je to pochopitelné, jelikož právě v těchto městech byl dopad fašistů největší. Přesto, že už z logiky věci je jasné, že v jiných městech byla fašistická hnutí pouze marginální, nelze tvrdit, že je takový výzkum zcela bez významu. Jelikož jsou to právě malé a nepodstatné věci,

¹⁰ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001.

¹¹ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006.

¹² GREGOROVIČ, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995.

¹³ KOTLÁN, Pavel, *Fašismus a jeho česká podoba*, Přerov 2001.

¹⁴ FARGAŠOVÁ, Eva, *Nástin vývoje organizací českého fašistického hnutí v letech 1921–1929*. In: Sborník k dějinám 19. a 20. století, roč. 1989, č. 11.

¹⁵ ČECHUROVÁ, Jana, *Česká politická pravice*, Praha 1999.

¹⁶ GAJDA, Radola, *Moje paměti*, Brno 1996.

¹⁷ KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995.

¹⁸ MOULIS, Miloslav, *Vzestup a pád generála Gajdy*, Třebíč 2000.

¹⁹ ZORACH, Jonathan, *The Enigma of the Gajda Affair in Czechoslovak Politics in 1926*. In: *Slavic Review* 36, 1976, s. 683–698.

které jako určité detaily pomáhají utvářet obraz o daném místě v dané době. Proto se v poslední kapitole autor pokusí vykreslit obraz meziválečné Plzně, ve které fungovalo několik jednot NOF. Zdrojem informací v tomto případě budou hlavně archiválie z Archivu města Plzně, kde se v oddělení Národního výboru města Plzně nachází karton s dokumentací NOF. Cenným zdrojem jsou také paměti plzeňského arciděkana Antonína Havelky, které se rovněž nalézají v AmP ve fondu Arciděkanského úřadu v Plzni.

2 TEORIE FAŠISMU

2.1 POČÁTKY A VZORY

Práce, která se zabývá fašismem, musí obsahovat základní vymezení pojmů či nějakou definici onoho fenoménu. Jak a proč vlastně fašismus vznikl a co slovo „fašismus“ znamená? Mnoho historiků se už v minulosti na toto téma pokoušelo odpovědět, a tak se může na první pohled zdát, že definice je jasná, ale po bližším přezkoumání tomu tak býti nemusí.

Obecně se dá říci, že nacionalistické tendence začaly stoupat po Evropě s koncem 1. světové války, kdy národy začaly mít právo na sebeurčení. Velká válka tak možnost růstu nacionalismu značně posílila a dala mu jistý náboj.²⁰

Ještě před italským fašismem, který se k moci dostává „pochodem na Řím“ v roce 1922, můžeme například mluvit o francouzské Action Francaise.²¹ Ta byla dokonce založena ještě před Velkou válkou. Její počátky totiž spadají až do Dreyfusovy aféry na konci 19. století. Ve svém snažení o převzetí moci však tato skupina neuspěla.²²

Nicméně prvním opravdovým fašismem je právě zmiňovaná Itálie Benita Mussoliniho. Skrývá to v sobě i samotný název hnutí. Slovo je totiž odvozeno od italského „fasci“, což znamená „svazek“, a používalo se k označení bojůvek italských fašistů (*Fasci di combattimento*).²³ Po válce se objevily názory, že fašismus byl jakousi reakcí na úpadek demokracie a její neschopnost řešit některé problémy. Německý historik a pedagog Ernst Nolte následně přišel s teorií, že fašismus je pouze záležitostí jedné epochy, a je tedy časově omezený. S tím nesouhlasí například O'Sullivan, který tvrdí, že tato ideologie považuje za skvělý život ten, který je prožitý v militantním státě ve službě vůdci, a že omezení času nehraje roli.²⁴ Je také třeba zdůraznit, že fašismus se nerovná nacismus a naopak. Pokud mluvíme o fašismu, pak se téměř určitě jedná právě o označení politického

²⁰ LEVY, Carl, *Fascism, National Socialism and Conservatives in Europe, 1914–1945: Issues for Comparativists*. In: *Contemporary European History* 8, 1999, s. 100.

²¹ NOLTE, Ernst, *Fašismus ve své epoše*, Olomouc 2009, s. 5–6.

²² Tamtéž, s. 14.

²³ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, Praha 1999, s. 9.

²⁴ O'SULLIVAN, Noël, *Fašismus*, Brno 2002, s. 73.

zřízení v Itálii mezi lety 1922 až 1943. Naopak slovo nacismus je už možná navěky spojeno s Německem a jménem Adolfa Hitlera.

Přestože se obě ideologie odlišovaly, v zásadě byly velmi podobné a daly vzniknout blízkým politickým hnutím v ostatních státech Evropy. Mezi pojmy, které charakterizují obě tyto ideologie, můžeme rozhodně zařadit silný nacionalismus, militarismus a vůdcovský princip. Společně jsou jasnými představiteli pojmu „totalitarismus“. Jedny z prvků, které tento „ismus“ charakterizují, jsou například monopol jedné politické strany nebo monopol na komunikační prostředky a média.²⁵ Mezi další společné znaky patří silný odpor k demokracii, všudypřítomné násilí a také chorobný odpor ke komunismu/socialismu, přestože fašistické idey byly zčásti socialistické.²⁶ Není se tedy proč divit, že se v minulosti obě tyto ideologie spojily do jedné frakce a válčily na bitevních polích 2. světové války společně.

Fašismus lze také charakterizovat jako ultranacionalistický, což souviselo se samotným pojetím státu. Fašismus nepokládal národy za sobě rovné, nýbrž je pociťoval jako přirozené nepřátele. Na prvním místě musel být národ, proto tedy ultranacionalismus. Silné zastoupení má rovněž korporativismus, který nepodporuje otevřený trh ani plánované hospodářství, nýbrž nahlíží na podniky i pracovníky jako na celek, který opět pracuje pro blaho národa. V případě nacismu pak mluvíme o válečné ekonomice.

Zásadní rozdíl přichází s otázkou rasy a antisemitismu. Italský fašismus od počátku rozhodně neodmítal jiné rasy, na rozdíl od Německa, kde byla vedoucí role árijské rasy dokonce implementována do Norimberských zákonů.²⁷ Ve vzájemných vztazích mezi Hitlerem a Mussolinim pak ale během války začal mít navrch Hitler, a tak i Mussoliniho Itálie vydávala italské Židy do koncentračních táborů. Jinak k sobě ale obě ideologie měly velmi blízko a logicky stály na stejné straně barikády, jelikož obě představovaly tuhý totalitní systém, ve kterém má celek přednost před jedincem.²⁸

²⁵ ARON, Raymond, *Demokracie a totalitarismus*, Praha 1993, s. 158.

²⁶ PAYNE, Stanley, *A history of fascism, 1914–1945*, Medison 1995, s. 210–211.

²⁷ O'SULLIVAN, Noël, *Fašismus*, Brno 2002, s. 169.

²⁸ ARENDTOVÁ, Hannah, *Původ totalitarismu*, Praha 1996, s. 440.

Nutnou podmínkou pro nastolení režimu podobného typu je likvidace parlamentní a konstituční moci. Hlasovat už se o ničem totiž nemusí, rozhoduje vůdce. Nicméně i v takovém státě je potřeba mít určité věci uzákoněny, aby vše působilo legitimním dojmem. K tomu slouží zmocňovací zákony, kdy zčistajasna může vůdce či vláda vydávat předpisy s platností zákona právě bez předchozího schválení v parlamentu.

V několika výše zmíněných charakteristikách lze spatřit slova, která by se dala použít i na popsání fašismu českého. Přestože by se opět mohlo zdát, že je definice na výsost jasná, nemusí tomu tak být. Přírozenou charakteristikou je nacionalismus. Ten byl v hnutí velmi silný, ale když byl někdo nacionalista, nemusel být nutně fašistou. Například spisovatel a politik Viktor Dyk po konci Velké války zastával názor, že by měl být vytvořen stát národní, nikoliv národnostní.²⁹ Nicméně tento názor jej ideově s pravicí rozhodně spojoval. Z nacionalismu pak vyplývala další charakteristika, kterou byl silný antigermanismus. To měly společné všechny organizace, které mohou být charakterizovány slovním spojením „český fašismus“. Existují ale i skupiny, které tento postoj odmítly a zcela naopak se přihlásily k německé ideji, na ty už ale nahlížíme jako na stoupence německého nacismu. Za vzor si čeští fašisté vzali naopak Itálii a typ zřízení, který vytvořil Benito Mussolini, přičemž jim pravděpodobně imponovala zdánlivá jednota. Za cíl si tedy zvolili přetvořit první republiku na silný národní stát na vůdcovském principu. Národní stát znamená, že Češi a Slováci by měli výsadní postavení, menšiny by nebyly nijak ukotveny a musely by se přizpůsobovat požadavkům státotvorné většiny. Republika se také měla přetvořit ve stavovský stát, přičemž by zasedaly jednotlivé stavy a podílely by se na vládě společně. Politické strany by už nadále neexistovaly, neboť pouze rozdělovaly společnost a nereprezentovaly dostatečnou část národa. Existovalo by jen jedno hnutí, národní fašistické hnutí, které by zastřešovalo celý politický život.³⁰

Hlavním politickým celkem českého fašismu je bezesporu Národní obec fašistická (NOF), která v době první republiky tvořila největší a nejvýznamnější

²⁹ KAUTMAN, František, *Naděje a úskalí českého nacionalismu. Viktor Dyk v českém politickém životě*, Praha 1992, s. 17–40.

³⁰ GREGOROVIC, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 48–49.

uskupení krajní nacionalistické pravice.³¹ Primárně na jejím úspěchu pak závisel i úspěch celé ideologie v českých zemích. Právě v NOF lze spatřit další převzatý prvek od italských fašistů, roli vůdce. Silného muže, který bude mít respekt a dovede sjednotit všechny lidi národa do jednoho celku. Už od počátků hnutí se takový muž hledal a povedlo se jej objevit v osobě Radoly Gajdy. Ten se zcela jednoznačně stal naprosto ústřední postavou, která prostupuje celým českým fašismem první republiky a aspiruje právě na roli vůdce. Je ale třeba hned zdůraznit, že Gajda se se svým temperamentem a charakterem příliš do politiky nehodil, ale o tom více v samostatné kapitole.

³¹ ČECHUROVÁ, Jana, *Česká politická pravice*, Praha 1999, s. 4–8.

3 ČESKÝ FAŠISMUS

3.1 POLITICKÝ SYSTÉM ČSR

Na konci první světové války vzniklo v Evropě několik nových států, které si přivlastňovaly území, jež kdysi náležela starým říším a monarchiím.³² Bylo to v době, kdy se už nemalou chvíli v Evropě šířily myšlenky na národní sebeurčení a důležitých 14 bodů prezidenta Wilsona, zveřejněných 8. ledna 1918, tyto idey podporovalo. Jednou z několika mladých a nadějných demokracií byla právě první Československá republika.

Pro vytvoření vlastního státu potřebovali představitelé ještě neexistující republiky podporu velkých mocností, které společně dokázaly porazit centrální mocnosti. Tito představitelé v zahraničním odboji mohli samozřejmě těžit z odboje domácího, který by nicméně sám nestačil. Hlavním opěrným bodem Tomáše Garrigua Masaryka se staly vojenské jednotky na frontách ve Francii, Itálii a carském Rusku, později známé jako československé legie. Oním pomyslným zlomem byla zcela jistě bitva u Zborova v červenci 1917, kde legie zaznamenaly mimořádný úspěch při proražení rakousko-uherských linií. V průběhu roku 1918 pak Masaryk dosáhl uznání nezávislosti neexistujícího státu hlavními členy Dohody a v exilu vznikla prozatímní vláda. Pod svrchovanost nové republiky byly na základě Versaillské mírové konference přiděleny historické země Čech, Moravy a Slezska. K nim bylo navíc připojeno ještě území slovenské a Podkarpatská Rus.³³

Po počátečních diskusích, zda by nový stát neměl být královstvím, převážily myšlenky na parlamentní demokracii. Republika tedy užívala pluralitního stranického systému, přičemž politické strany byly převzaty z dob Rakousko-Uherska. Parlament byl složen z Poslanecké sněmovny a Senátu a každý jeho člen byl volen na základě poměrného volebního systému. Nejvyšším představitelem nového státu byl potom prezident republiky, volený členy parlamentu na 7 let. Zákonodárná moc spadala do pravomocí parlamentu a moc výkonná byla v rukou vlády a premiéra, kterého jmenoval na základě výsledků voleb prezident republiky.

³² KELLY, David Donald, *The Czech fascist movement, 1922–1942*, Lincoln 1994, s. 1–2.

³³ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav, *Politický systém České republiky: historie a současnost*, Praha 2011, s. 22–25.

Jednalo se o unitární stát, jehož hlavní myšlenka stála na národě Čechoslováků. Důvod tohoto spojení českého a slovenského národa je zřejmý. Totiž aby mohli na historickém území utvořit jeden celistvý monolit, který by převyšoval počtem německé obyvatelstvo. Nicméně Čechoslováci byli k menšinám, které v nové vlasti po vzniku zůstaly, velmi vstřícní. Každá menšina, jež tvořila alespoň 20 % populace, měla s hlavním národem naprostou rovnoprávnost, a to i ve školách a na úřadech. To byla zcela ojedinělá situace v okolí střední Evropy.³⁴

3.2 VZNIK ČESKÉHO FAŠISMU

Po 1. světové válce působila v mladé Československé republice řada malých organizací, které měly více či méně nacionalistické tendence a radikální názory. Ohrožení národa tehdy spatřovaly jak v Německé říši, Maďarsku, tak i v komunismu z východu a proti všem těmto národům se vymezovaly. Tehdejší český nacionalismus lze tedy chápat jasně jako obranný, nikoliv expanzivní, jako například ten německý.

První ucelenou českou organizací, kterou můžeme nazvat jako fašistickou, bylo Národní hnutí, které se formuje už v roce 1921, tedy ještě před Mussoliniho převzetím moci v Itálii. Hnutí ale oficiálně vzniká až 18. listopadu 1922 a hned od počátku začalo zakládat své pobočky ve větších českých městech, ale i na Slovensku.³⁵ Jednalo se v podstatě o odnož Národní demokracie, která své členy rekrutovala hlavně z řad drobných živnostníků, právníků či podnikatelů. V programu, který hnutí zveřejnilo na začátku roku 1923, se vyslovalo pro italský fašismus a znakem organizace se stal zlatý meč přes písmeno N (národ) na trikoloře. S hnutím sympatizoval například i spisovatel a politik Viktor Dyk nebo profesor právnické fakulty v Praze Arnošt Wenig.³⁶ Právě když se Itálie změnila ve fašistickou, je to jakýsi vnější impuls pro Čechy a Slováky, kteří smýšlejí nacionálně a začínají vznikat organizace další. Pokud bychom hledali impuls

³⁴ VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav, *Politický systém České republiky: historie a současnost*, Praha 2011, s. 27–31.

³⁵ GREGOROVIC, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 20.

³⁶ PAVLÍČEK, Jaromír, *Český fašismus*. In: MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol., *Politické strany*, Brno 2005, s. 629–630.

domácí, pak se určitě jedná o atentát na ministra financí Aloise Rašína, který spáchal anarchokomunista Josef Šoupal v lednu 1923.³⁷

Jako odpověď na tyto události vzniká například organizace Červenobílých (nebo také Klub červenobílých, podle národních barev červené a bílé, které používali např. i čeští legionáři). Jejich hlavní tiskovinou byla „Výzva červenobílých“. Na úplném počátku Červenobílých stojí leták, vylepený 20. listopadu 1922 na Právnické fakultě v Praze, který apeloval na české vlastenectví a obranu státu.³⁸ Na následné schůzi na konci listopadu je hnutí oficiálně založeno dr. Otakarem Čapkem a dr. Zdeňkem Zástěrou. Mezi jeho příznivce patřili hlavně studenti a také část inteligence, jež působila na vysokých školách. Od začátku se ostře vymezovali vůči komunismu, ale také proti Židům. Ve svém prvním programu z 27. března 1923, který byl otištěn v klubovém tisku, pohrdali parlamentem a požadovali při řešení některých otázek použití plebiscitu.

Třetí zásadní fašistické uskupení, které se v Československé republice vytvořilo, mělo základ na Moravě, konkrétně ve městě Holešov. Tamní fašisté se sdružovali okolo týdeníku Hanácká republika, později přejmenovaného na Národní republiku s šéfredaktorem Robertem Machem. Ti do konce roku 1922 měli na Moravě již 15 místních organizací.³⁹

Obecně se dá říci, že už od úplných počátků se objevovaly snahy o sjednocení či alespoň jednotné vedení. První takový pokus nastal v lednu 1923, kdy na schůzce fašistických předáků v Kolíně bylo zvoleno první, celozastřešující vedení – předsedou se stal František Ladislav Stelzig a tajemníkem Robert Mach. Spory se však vedly o název organizace. Přestože sjednoceny, vystupovaly jednotlivé organizace vlastně samostatně. Fašisté z českých zemí si říkali Národovci, ti z Moravy zkrátka jen Fašisté.⁴⁰ Dalším bodem rozporu byl odlišný pohled některých členů hnutí na odnárodňovací politiku, kterou v tu chvíli prováděl Mussolini na Istrii. O rok později, 6. dubna 1924, se dostavil první znatelnější úspěch. Bylo zřízeno Ústředí Československých fašistů, které zahrnovalo

³⁷ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 45.

³⁸ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, Praha 1999, s. 62.

³⁹ HABRMANOVÁ, Magda, *Počátky fašistického hnutí ve Slezsku a na Ostravsku*. In: Slezský sborník, 92, 1994, 3–4, s. 202–217.

⁴⁰ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*, Praha 1999, s. 63.

Národovce a Červenobílé. Do čela se postavil továrník Alois Klášterský a sekretariát se přemístil do Prahy.⁴¹ 3. srpna 1924 se podařilo dosáhnout shody i se zbytky poslední zbývající organizace, s Národním hnutím. Přesto ale trvalo ještě dlouhou dobu, než organizace zcela splynuly. Pomohl tomu například vydaný program skupiny z ledna 1925, ve kterém se volalo po silném národním státě a silné armádě.⁴²

Volby v roce 1925 a nestabilní vláda, kterou přinesly, nabídly fašistům šanci na zvednutí počtu svých stoupců. Na jaře roku 1925 se udává v Československé republice počet 20 000 organizovaných fašistů.⁴³ Zásadním impulsem k úplné konsolidaci byl sjezd v hotelu Zlatá husa 14. února 1926, na kterém posluchači konečně pochopili nutnost naprosté jednotnosti a vlastní struktury pod jedním vůdcem. Situace eskalovala o měsíc později 24. března 1926, kdy oficiálně vzniká politická strana Národní obec fašistická (NOF) po vzoru fašistů italských, což bylo značně oslavováno ve fašistických listech, například v Moravské orlici.⁴⁴ Iniciátorem celého sjednocení byl dr. Ing. Zdeněk Zástěra, který stál už u vzniku Červenobílých.⁴⁵ Rok 1926 je pro české fašisty rokem přelomovým, neboť nově vzniklá organizace byla konečně vedena jako celozastřešující organizace s jednotným vedením.

Ve snaze co nejvíce myšlenky hnutí rozšířit, neunikli fašistickému nátlaku ani mladí lidé a děti. Vznikla tedy Omladina, fašistická mládež, která dostávala téměř vojenský výcvik, aby mohla působit proti komunistům. Později je s některými členy veden soudní proces v souvislosti s tzv. Sázavskou aférou. Organizace je na základě svých činů zakázána a obnovena nejprve jako Obrana NOF, podruhé jako Junáci NOF. I tato nástupnická organizace, která byla myšlenkově totožná s tou předchozí, však byla zakázána v květnu 1932.⁴⁶ Vlastní místo měli i fašisticky smýšlející studenti, kteří se sdružovali ve Fašistickém studentském sdružení. Poměrně rozsáhlá

⁴¹ KOTLÁN, Pavel, *Fašismus a jeho česká podoba*, Přerov 2001, s. 41.

⁴² PEŠA, Václav, *K otázce počátků fašistického hnutí v českých zemích*. In: *Časopis Matice Moravské*, 72, 1953, s. 210–248.

⁴³ HUŇÁČEK, Zdeněk, *Český antifašismus a odboj*, Praha 1988, s. 73.

⁴⁴ *Moravská orlice*, 27. 3. 1926, 64/71.

⁴⁵ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 55.

⁴⁶ SUCHÁNEK, Marek, *Organizace a aktivity českých fašistů na Moravě v letech 1922–1945*, Brno 2010, s. 30–32.

byla i tisková struktura, o kterou se mohli fašisté opřít. Jako hlavní fašistické listy se postupně vyprofilovaly noviny Moravská orlice⁴⁷, Říšská stráž (týdeník v Praze), Selská stráž (Prostějov), Stráž národa (České Budějovice, zde ji pak v letech 1932–1933 nahradil Fašistický jih) a například Slovenský fašista, který vycházel v Hodoníně.⁴⁸

Zdálo se, že český fašismus je na vzestupu a mohl by v budoucnu sehrát důležitou roli.

3.3 ZVĚSTI O STÁTNÍM PŘEVRATU NOF V ROCE 1926

Sjednocení českých fašistů bylo důležitým mezníkem pro českou pravici a její členové se po stmelení cítili silní jako nikdy předtím. Je ale nutno dodat, že zpočátku organizace NOF nedosahovala valných kvalit, a proto stmelování probíhalo jen velmi obtížně. Ve straně byly jasně (hlavně místně) odlišitelné frakce, které se v názorech na mnoho věcí neshodly. Nicméně prvních zhruba půl roku po vzniku NOF panoval navzdory věcným neshodám spíše optimismus. Svoji tvrdost a svůj teror mohli fašisté předvést hned v květnu 1926, kdy se první den v měsíci konal v Prostějově první zemský sjezd NOF. Celou akci svolal dr. Cyril Svozil a účastnilo se jí na 3 500 osob⁴⁹ (Moravská orlice dokonce své počty vyčíslila na 8 000⁵⁰). Došlo zde k tvrdým střetům mezi příslušníky fašistů a komunistů a v davu bylo několik zraněných osob. Dle policejních zpráv z května 1926 se už na demonstracích provolávalo jméno „Gajda“ a bylo vždy přijímáno s hlasitým potleskem. O incidentech informovaly mnohé české noviny, například také České slovo.⁵¹ V souvislosti s těmito srážkami se v létě 1926 horšila atmosféra mezi lidmi. Očekávalo se totiž, že fašisté se v souvislosti s VIII. všesokolským sletem pokusí o státní převrat.⁵² Na Znojemsku se totiž podobné zprávy množily.⁵³ Jednalo se ale

⁴⁷ Moravská orlice byla fašistickým listem jen do poloviny roku 1927, pak se z ní stal nezávislý deník. Digitální knihovna: Moravská orlice. *Digitální knihovna* [online]. 1927 [cit. 2018–03–14]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:0f97df60-c451-11de-92ae-000d606f5dc6>.

⁴⁸ Moravská orlice, 22. 1. 1927, 65/17.

⁴⁹ SUCHÁNEK, Marek, *Organizace a aktivity českých fašistů na Moravě v letech 1922–1945*, Brno 2010, s. 28.

⁵⁰ Moravská orlice, 4. 5. 1926, 64/101.

⁵¹ České slovo, 3. 5. 1926, 20/95.

⁵² PEŠA, Václav, *K otázkám počátků fašistického hnutí v českých zemích*. In: *Časopis Matice Moravské*, 72, 1953, s. 240.

pouze o nepotvrzené pověsti a pravděpodobně naprosté výmysly, neboť podobné zprávy v té době kolovaly i o převratu komunistů. Jak víme, ani jeden převrat nenastal, všesokolský slet proběhl klidně a bez výstředností.⁵⁴

Nenastal ani na výročí vzniku samostatné Československé republiky 28. října 1926, přestože tyto zprávy už byly o hodně konkrétnější. Zpráva Policejního ředitelství v Brně z 1. října 1926 hovoří o přípravách na státní převrat ve 3 hodiny ráno 28. října 1926. Hlavním cílem povstání měla být větší moravská města (Brno, Ostrava). V nově nastolené vládě měl hrát hlavní roli dr. Cyril Svozil a vojákům velet Radola Gajda.⁵⁵ Přestože zprávy policejních důvěrníků vypadají zdánlivě velmi uvěřitelně, převrat zkrátka nenastal a člověka to pochopitelně nutí k pochybnostem ohledně jejich vzniku a důvěryhodnosti. Akce převzetí moci mohla být ale skutečně diskutována mezi předními představiteli. Neexistují však důkazy, které by toto tvrzení potvrdily ani vyvrátily.

První rok nového uskupení byl velmi bouřlivý a také velmi zmatený. I přes zdánlivou ucelenost však zatím stále chyběla osoba neotřesitelného vůdce hnutí. Ale rok 1926 nebyl zlomovým jen pro stoupence českého fašismu, nýbrž i pro československého generála Radolu Gajdu. Kdo vlastně tento dodnes velmi kontroverzní muž byl, co pohánělo jeho činy a jak se dostal do čela NOF?

3.4 RADOLA GAJDA JAKO HLAVNÍ PŘEDSTAVITEL ČESKÉHO FAŠISMU

Radola Gajda (vl. jménem Rudolf Geidl) se narodil 14. února 1892 v Černé Hoře v přístavním městě Kotoru.⁵⁶ Jeho otec, Jan Geidl, zde totiž sloužil na nejvýznamnější základně rakousko-uherského válečného loďstva. Právě zde pravděpodobně získal Gajda některé rysy svého charakteru. Matka Anna Jakovičová byla původem Černoňka. Po splnění vojenského závazku se pak otec Jan s manželkou Annou a dětmi vrátil do rodného Kyjova na Moravě. Mladý Rudolf zde absolvoval obecnou školu a následně studoval klasické gymnázium,

⁵³ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 69

⁵⁴ Lidové noviny, 11. 7. 1926, 34/344.

⁵⁵ PASÁK, s. 70.

⁵⁶ ZORACH, Jonathan, *The Enigma of the Gajda Affair in Czechoslovak Politics in 1926*. In: *Slavic Review* 36, 1976, s. 683–698.

kteře vřak nedokončil z dŭvodu řpatnĕho prospĕchu ve 4. ročníku.⁵⁷ Je třeba dodat, že svĕ vzdĕlání si pozdĕji doplnil ve Francii a ve řvĕcarsku na soukromých řkolách, a získal tedy jak maturitu, tak dokonce titul inženýra. Jeho budoucí osud vřak ležel ve vojenství.

Do rakouské armády tehdy nenastoupil jako privilegovaný dobrovolník, ale v roce 1910 jako dobrovolník řadový, tedy místo jednoho roku tam strávil roky tři.⁵⁸ Přesto se stačil po ukončení vojenské služby oženit s dcerou lékářníka ve Skadaru Jihoslovankou Zorkou. Ve Skadaru (dneřní Albánie) ťil až do propuknutí svĕtovĕho konfliktu. Se svojí ženou tak nepobyl moc dlouho, neboť boje ho zavlekly ůplně jinam a bĕhem války si navíc Gajda našel v Rusku novou ženu Kateřinu. Když svĕtový konflikt propukl naplno, nastoupil Gajda ke svĕmu vojenskému ůtvaru na srbskou frontu. Velmi brzy ale přebĕhl k Āernohorcŭm a byl tam přijat v hodnosti kapitána. Na srbské frontĕ se vydával za lékáře a využil tohoto krytí, aby unikl před zajetím Rakuřany i po pádu balkánské fronty a dále se dostal do Ruska jako člen ruské mise Āervenĕho kříže.

V Rusku vstoupil do legií, stal se náčelníkem řtábu 2. pĕřího pluku a v Āervnu 1917 bojoval ůž jako velitel 1. praporu u Zborova. Tato bitva ho proslavila a pozdĕji se na ni ve spojení s Gajdovou osobou silně vzpomínalo. Potĕ se ůčastnil bojŭ na vŕchodĕ Ruska v řznych funkcích a jeho hvĕzda rychle stoupala. Postupně se s bratry legionáři probíjel Transsibiřskou magistrálou přes celou Sibiř. Gajda samotný se tak zĀásti podílel na budování respektu Āeskoslovenských legií. V sibiřském prostoru se po svržení demokratické vlády prosadil k moci admirál Alexander KolĀák, kteřý vřak lidi pod sebou vedl Āistĕ autoritativně. Gajda se nejspíš s takovým názorem dovedl ztotožnit, neboť si u Milana Rastislava řtefánika vyžádal dovolenou na neurĀitou dobu a bez požitkŭ, a přijal tak KolĀakovu nabídku ke vstupu do ruské armády. Gajda tady velel nejprve severní armádĕ, pozdĕji celé západní. Nicménĕ zkosnatĕlé zpŭsoby bývalých carských dŭstojníkŭ zpŭsobily pomĕrnĕ rychlý rozpad „bílé armády“. Když tedy vidĕl, že ůž není schopen pomoci, požádal Gajda 19. Āervence 1919 KolĀáka o zbavení povinností velitele.⁵⁹ Po

⁵⁷ PEJĀOCH, Ivo, *Fařismus v Āeských zemích*, Praha 2001, s. 48.

⁵⁸ KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, kteřý prohrál*, Praha 1995, s. 11.

⁵⁹ NAKONEĀNÝ, Milan, *Āeský fařismus*, Praha 2006, s. 310.

prvotním odmítnutí bylo Gajdovi vyhověno a ten dorazil v polovině srpna 1919 do Vladivostoku. Tam se ještě dokázal zaplést do eserského povstání, jež vypuklo 17. listopadu 1919 a mělo za cíl svrhnout právě Kolčakovu vládu.⁶⁰ Nicméně z ruské strany nebyla akce kvalitně připravena, nedostala ani podporu československých legií ani žádných jiných spojenců, a neslavně tak skončila během jednoho dne. Gajda byl dokonce zajat a musel slíbit, že už se nebude žádnými prostředky vměšovat to ruských záležitostí. Na to byl propuštěn. Mohl opustit zemi a vrátit se do Československa.⁶¹

Celá Gajdova sibiřská anabáze se dá hodnotit různě. Radola Gajda zcela jistě prokázal dobré vojenské kvality, um i cit pro strategii. Mezi svými muži byl velmi oblíben, měl přirozenou autoritu a dostávalo se mu značného respektu. Nicméně projevíly se i charakterní vlastnosti, které by se daly označit za ne tak chvályhodné jako ty předešlé. Na základě svých sympatií k autoritářskému režimu plně nespadal do profilu „správného demokrata“. Spojení s Kolčakovými silami mu zase vyneslo označení „reakcionář“. Projevil se také jako velmi impulsivní, možná až zbrklý, což ho nejednou dostalo do problémů. V souvislosti s politikou se pak jevil jako neprozřetelný. Zcela jisté také ukázal svou ambiciózní stránku. Té si musel všimnout i Tomáš Garrigue Masaryk při jejich prvním setkání v srpnu 1917 na území dnešní Ukrajiny. Možná už z tohoto setkání si první československý prezident odnesl předsudky vůči nadějnému generálovi.

3.4.1 GAJDA NÁVRAT DO REPUBLIKY

Gajda se poprvé ve svém životě objevil v Praze 11. února 1920. Dlouhou dobu poté, co se svými spolubojovníky pomohl nové republice zajistit svobodu. Nebyl přivítán žádnými davy, nýbrž pouze několika desítkami lidí. Nicméně velmi rychle se v novém prostoru zorientoval a seznámil se s poměry v republice. Zakoupil dům v Říčanech u Prahy, kde sepisoval své paměti z ruské Sibiře. Tyto vzpomínky pak vyšly v roce 1921.⁶²

⁶⁰ GAJDA, Radola, *Moje paměti*, Brno 1996, s. 284–286.

⁶¹ MOULIS, Miloslav, *Vzestup a pád generála Gajdy*, Třebíč 2000, s. 36–40.

⁶² Tamtéž, s. 44–49.

V tuto chvíli pravděpodobně navrátilcec ze Sibíře neměl na politickou kariéru myšlenky. Svou budoucnost zřejmě spatřoval v československé armádě, nicméně jako občan samozřejmě nějaké politické názory měl. Ministerstvo národní obrany (MNO) si ale dlouho nebylo jisto postem, na který generála Gajdu zařadit. Ideálně na takový, ve kterém bude velmi zaneprázdněn nebo pod dohledem. A tak Gajdu koncem roku 1920 poslali do Francie, aby si doplnil své chybějící vzdělání. Cílová destinace samozřejmě souvisela s výskytem francouzské vojenské mise na československém území a samotným spojenectvím mezi oběma zeměmi. V Paříži strávil na Vysoké válečné škole necelé 2 roky a odvezl si odtamtud absolventský diplom a příslušný odznak.

9. října 1922 byl konečně přidělen na místo, odpovídající své hodnosti. Bylo mu svěřeno velení 11. pěší divize v Košicích.⁶³ Tato štace by se mohla zprvu jevit jako zastrčení Gajdy co nejdále od politiky hlavního města, nicméně pokud v té době alespoň minimálně hrozil nějaký konflikt, byl by pravděpodobně nastal s Maďarskem, v jehož blízkosti Košice leží. Gajda tam své úkoly plnil poctivě, dokonce po něm pojmenovali lázně nedaleko Košic. Právě zde se pravděpodobně probudily v generálově hlavě určité politické myšlenky.

Gajdovo první spojení s českým fašismem proběhlo v březnu roku 1923, kdy se údajně sešel s vůdčími osobami z hnutí Červenobílých. Ti mu na apel Zdeňka Zástěry měli odpřisáhnout věrnost jakožto jejich vůdci. Vše pouze v tajnosti. Navenek nadále vystupoval jako hlava hnutí Julius Skála. Na počátku léta 1923 pak probíhal s Polskem spor o Oravu a právě Červenobílí se ve svém tisku hlásili ke generálu Gajdovi. Když byl ale na Gajdu v témže roce na legionářském sjezdu v Bratislavě vznesen dotaz, co je na jeho údajných stycích s fašisty pravda, na svou čest Gajda vše popřel.⁶⁴ Stával se nicméně více a více viditelný a nebezpečný pro skupinu okolo prezidenta republiky.

Na nátlak Masaryka na ministra národní obrany Františka Udržala byl Gajda po 2 letech v roce 1924 převelen zpět do Prahy na hlavní štáb. Udržal v roce 1930 vzpomínal, že tomu tak bylo proto, že Masaryk neměl Gajdu v oblibě a přál si ho

⁶³ KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995, s. 51.

⁶⁴ GREGOROVIC, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 34.

mít více pod dohledem v samotné Praze.⁶⁵ Řídil se tedy očividně dle poučky „přátele si drž blízko, nepřítele ještě blíže“. Gajdovy schopnosti nemohly ale být přehlíženy, a proto byl k 1. prosinci 1924 jmenován jedním ze dvou zástupců náčelníka generálního štábu.⁶⁶ Samotnému Gajdovi to ještě zvedlo sebevědomí a s rostoucí mocí rostly i činy. Začal připravovat reorganizaci štábu s cílem odstranit z něj všechny Francouze.

Francouzská vojenská mise hrála do té doby v československé armádě značnou roli a vlastně celé československé armádě velela. Náčelníci generálního štábu byli zatím pouze Francouzi a Gajda z nich toužil udělat pouhý poradní orgán. Generál Maurice Pellé štáb spravoval od prosince 1919 do prosince 1920. Na delší dobu jeho místo pak zaujal generál Eugene Mittelhausser, jež tuto funkci vykonával až do posledního dne roku 1925. Nicméně ještě v lednu roku 1924 stihnul vytvořit funkci podnáčelníka generálního štábu, kam byl dosazen bývalý legionář Jan Syrový. Ten po Mittelhausserovi obsadil pozici, na kterou byl připravován, a sám se stal náčelníkem generálního štábu československé armády. Vypuknutí krize v české politice jej ale vyžadovala v 2. úřednické vládě Jana Černého na postu ministra národní obrany. Tím se Syrový stává 18. 3. 1926. V tuto chvíli se Gajda dostává na vrchol své vojenské kariéry. Dekretem ministra národní obrany je totiž Gajda 20. března 1926 jmenován náčelníkem hlavního štábu československé branné moci.⁶⁷ Bývalý legionář tak stanul na velmi klíčovém místě v československé armádě. Nutno dodat, že kvalifikován na tuto pozici byl dostatečně.

3.4.2 GAJDOVA AFÉRA 1926

V březnu 1926 byl Radola Gajda na vojenském vrcholu. To si uvědomoval jak on, tak i jeho příznivci a stále častěji se mluvilo o státním převratu. Nicméně jako vojenský představitel státu se Gajda nesměl míchat do jakýchkoli záležitostí ohledně československé politiky. 7. května 1926 o tom dopisem informoval ministra Syrového a ujistil ho, že se v žádné politické organizaci nenachází.⁶⁸

⁶⁵ KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995, s. 52.

⁶⁶ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001, s. 52.

⁶⁷ KLIMEK, HOFMAN, s. 62.

⁶⁸ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 317.

Masaryk ale spatřoval v jednom z nejvíce ambiciózních důstojníků československé armády čím dál větší hrozbu a dá se předpokládat, že se obával, aby Gajda v čele armády nepodnikl podobnou akci jako například maršál Pilsudski, který v tu dobu převzal moc v Polsku. Pravděpodobně tedy z hradu vál vítr, který Gajdu sfoukl na zem.

Oficiální záznamy kanceláře prezidenta republiky tvrdí, že na počátku června 1926 přišel za šéfredaktorem listu Prager Tagblatt Arne Laurinem jistý Jaroslav Kratochvíl. Tvrdil, že může dokázat, že byl Gajda několik let placený sovětský špión. 2. července 1926 byl tedy Gajda obviněn jako špión a ještě mu byla vytknuta účast na údajném fašistickém převratu.⁶⁹

Z dnešního pohledu se k něčemu takovému pravděpodobně schylovalo již delší dobu. Napětí mezi pravíci a levíci totiž znatelně narůstalo a jejich střetnutí se alespoň ze současné perspektivy zdá nevyhnutelné. Gajda měl velmi blízko k pravicovým politikům, jako byl Jiří Stříbrný nebo Karel Kramář. Existují důkazy, že Gajda vedl důvěrné rozhovory s politiky i vojenskými důstojníky. Například chtěl na svoji stranu získat generála Josefa Šnejdárka. Ten nicméně o celé rozmluvě informoval ministra zahraničních věcí Beneše. Beneš pak pravděpodobně předal zprávu prezidentovi. Gajdovy snahy tak nezůstaly utajeny. Sám se navíc trochu proěkl před vyslancem Prokopem Maxou, kdy mu sdělil, že „*jakýkoliv pokus strhnout poměry nalevo bez milosti rozbijeme*“.⁷⁰ Nebezpečí připravené na československou demokracii se v té chvíli zdálo veliké.

Vraťme se ale ke Gajdově aféře. Kratochvíl byl bývalý legionář a během svého působení v ruském prostoru si velmi oblíbil bolševické myšlenky. Mimo jiné byl major československé armády a také autor knihy *Cesta revoluce* vydané v roce 1922. Kompromitující materiály měl získat od Ivana Solověva. V tuto chvíli se asi musel Gajda hodně divit, neboť Solověv byl Gajdův starý známý. V dobách sibiřské anabáze totiž působil Solověv jako jakýsi strážce Gajdy a sehrál roli i při Gajdově vladivostockém zadržení. Solověv byl nicméně prostý a negramotný Rus a dá se předpokládat, že byl v této otázce někým naveden za bližší nespecifikovaný příslib.

⁶⁹ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 75.

⁷⁰ KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995, s. 77–79.

Ministr národní obrany generál Syrový byl nucen z rozkazu prezidenta republiky poslat Gajdu hned 2. července na povinnou dovolenou, než se jeho případ prošetří.⁷¹ Civilní soud však shledal Kratochvílovy a Solověvovy důkazy jako bezcenné, Gajdu zprostil obvinění 24. července 1926 a doporučil mu, ať oba muže žaluje za lživá vyjádření.⁷² Nastalou soudní při, která začala 11. září 1926, Gajda opravdu vyhrál a Kratochvíl i Solověv si museli odsedět 6 týdnů v žaláři a zaplatit peněžitou pokutu.⁷³ Zde se pravděpodobně do celého sporu vložil Tomáš G. Masaryk a nařídil, aby se místo civilního soudu celé aféry ujal kárný výbor MNO. Jednalo se o nejvyšší kárný výbor, jenž měl chránit dobré jméno vojska. Je opravdu nanejvýš podivné, že přestože Gajda spor s Kratochvílem a Solověvem ohledně pravdivosti důkazů předložených proti němu vyhrál 5. března 1927, kárný výbor ve všech svých rozsudcích (byly 3, Gajda se poprvé odvolal, podruhé pak nařídil nový ministr národní obrany Udržal opakování nově sestaveného Odvolacího kárného řízení) shledal generála Gajdu vinným. Poslední rozsudek ze 17. ledna 1928 pak potvrdil degradaci Gajdy na vojína v záloze a vyloučení z československé armády. Musel opustit byt ve Střešovicích, který užíval jako státní funkcionář.⁷⁴ Navíc mu byly vojenské výsluhy sníženy o 25 %.⁷⁵

Toto byla zřejmě pro Gajdu veliká rána. Celý svůj dosavadní život se věnoval vojenství a to zcela neodmyslitelně patřilo k jeho životu. Dá se tedy předpokládat, že v něm spatřoval i svoji další budoucnost. Gajda se musel cítit neprávem osočený a zostuzený. Nicméně soudní moc v republice rozhodla a Gajda už na sebe generálskou uniformu československé armády nikdy obléci nemohl. Proto v budoucnu nosil už jen uniformu generála ruských legií. Gajdova aféra měla ve své době veliký ohlas, prosycovala jak život politiků, tak i život obyčejných lidí, byť jen přes novinové články. Gajdovo faktické vyloučení z vojenského života pro něj znamenalo zásadní zlom, a to ohledně jeho politické kariéry. Neboť teď, nevázan žádnými vojenskými svazky, mohl se plně ponořit do politického prostředí, kterému

⁷¹ Moravská orlice, 13. 7. 1926, 64/155.

⁷² KLÍMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995, s. 123.

⁷³ Český deník 12. 9. 1926, 15/250.

⁷⁴ Lidové noviny, 12. 10. 1926, 34/515.

⁷⁵ GREGOROVIC, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 38–39.

už pravděpodobně delší dobu fandil. Že rozhodnutí kárného výboru k tomuto výsledku dozajista přispělo, kvitují například Národní listy.⁷⁶

K této aféře je třeba dodat, že patří mezi temné stránky naší minulosti. Podle všech dostupných indicií (hlavně v pracích Antonína Klimka a Milana Nakonečného) se totiž zdá, že Gajda byl opravdu obětí, neboť se znelíbil Masarykovi s Benešem. Na tyto možné skutečnosti poukazovaly i některé tiskoviny v tehdejší době. „*Aféra gen. Gajdy aférou dra Beneše a jeho kliky*“ psal například Český deník.⁷⁷ Aféra tak dává na odiv zcela nový pohled na velmi idealizované postavy československého prvního a druhého prezidenta. Zajímavým zdrojem informací k celé události je pochopitelně dobový tisk. Můžeme tak zjistit, že to nebyly pouze fašistické noviny, které celou věc viděly jako vykonstruovanou cizí osobou. Například v Českém deníku, což byl list Národní demokracie, vyšel článek s názvem „*Co je s generálem Gajdou? – Ničemné tažení proti nejstatečnějším bojovníkům za československou svobodu*“.⁷⁸ Celá záležitost nicméně notně rozdělovala společnost a veřejné mínění, které se v tehdejší době udržovalo právě pomocí tisku, případně rozhlasu. Seznam novin, které psaly proti Gajdovi, je proto rozsáhlý. Uvedme alespoň Rudé právo, maďarský list Pragai Magyar Hirlap, Lidové noviny, Právo lidu, České slovo a další.⁷⁹

3.4.3 GAJDA V ČELE NOF

Český fašismus se během roku 1926 stal značně odlišným od 3 původních fašistických skupin. Nyní byl sjednocen do relativně ucelené organizace, která měla cíle minimálně nastíněny. Jak už bylo zmíněno, chyběl však vůdce. Během roku 1926 se konalo několik schůzek dosavadních es NOF. Patřil mezi ně dr. Cyril Svozil, dr. Ing. Zdeněk Zástěra, Robert Mach či profesor Khéres. Na schůzi 24. října 1926 v Praze se dohodli, že novým vůdcem NOF by se měl stát popotahovaný generál.⁸⁰

⁷⁶ Národní listy, 3. 1. 1927, 67/2.

⁷⁷ Český deník, 30. 7. 1926, 15/206.

⁷⁸ Český deník, 11. 7. 1926, 15/187.

⁷⁹ Český deník, 26. 8. 1926, 15/233.

⁸⁰ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 337–338.

Vzhledem k tomu, že Gajdovy soudní pře trvaly přes rok a půl, nutně musely na vývoji jeho chování zanechat určité stopy. Jedním z důsledků vojenské degradace byl samozřejmě Gajdův vstup do organizace Národní obce fašistické. Stalo se tak na sjezdu strany v Brně, který se konal ve dnech 2. a 3. ledna 1927.⁸¹ Gajda se zde vyslovil: „*Jako voják nemohl jsem přijati tuto funkci, poněvadž se to přičilo vojenským předpisům. Byl jsem s vámi jen duchem. Dnes, když nejsem vázán vojenskými předpisy, přijímám a půjdu s vámi proti všem....Tak Vám slibuji, bratři!*“⁸² Reagoval tak na jednomyslné provolání vůdcem členy direktoria NOF. Formální hlasování se ani nekonalo.⁸³ Gajda tedy konečně zahodil jakékoliv ostychy a hrdě se role vůdce ujal. V hnutí českého fašismu nastala nová éra. Například Lidové noviny sjezd označovaly za „*úplný rozchod s národní demokracií*“ a NOF také popsaly jako „*organizačně a peněžně udržovanou filiálku národně-demokratické strany*“.⁸⁴

Je třeba podotknout, že se jednalo o krok pro následující Gajdův život zcela klíčový. Od té chvíle už byl totiž vždycky vnímán jako fašista se všemi klady i zápory, které z tohoto označení plynou. Vstup do NOF neovlivnil jen jeho život, ale ovlivnil i náhled na jeho osobu v současnosti a budoucnosti, kdy i ve školách je častěji dáván za příklad českého fašisty než jako příklad českého legionáře. Nicméně jeho zvolení vůdcem NOF jen utvrzuje v domněnkách, že už v minulosti s fašisty nejen sympatizoval, nýbrž měl s nimi alespoň minimální styky. Jinak by přeci nemohl být do takové funkce zvolen, a to jednohlasně. Je ale fakt, že až do 2. ledna 1927 nebyl Gajda člensky organizován v žádné české fašistické skupině.

Po nastoupení do čela organizace se Gajda chopil pevně vedení. Začal se silně vymezovat proti komunismu a bolševikům obecně. Příkladem budiž Gajdova stať uveřejněná 8. února 1927 v hlavních novinách strany „*Říšské stráž*“.⁸⁵ Zanedlouho pak následoval „*Manifest generála Gajdy*“, který byl ve své podstatě ideologickým základem celého hnutí. NOF se v něm jasně označila jako strana, jež chce nahradit

⁸¹ KOTLÁN, Pavel, *Fašismus a jeho česká podoba*, Přerov 2001, s. 43.

⁸² Moravská orlice, 4. 1. 1927, 65/2.

⁸³ SUCHÁNEK, Marek, *Organizace a aktivity českých fašistů na Moravě v letech 1922–1945*, Brno 2010, s. 23.

⁸⁴ Lidové noviny, 4. 1. 1927, 35/4.

⁸⁵ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 83.

parlamentní demokracii mocí stavovskou. Svůj stav by měli zemědělci, dělníci, obchodníci, živnostníci a duševní pracovníci. Za svůj vzor tak jasně považovali Mussoliniho zřízení v Itálii. Požadovali silný národní stát a mocnou armádu.⁸⁶ Vše ve státě se mělo dít pro blaho země a národa.

Ironií osudu je, že ani Gajdův vstup do NOF nedokázal mezi českými fašisty zastavit rozbroje. I přes počáteční jednomyslné zvolení vedení zůstávali někteří členové značně skeptičtí. Například Robert Mach, relativně význačná postava, odmítal koncepci politické strany. Český fašismus si představoval jako něco nadstranického, hlásal tzv. „ideový fašismus“, který měl přetvořit národ. Mach byl tedy ze strany vyloučen 3. ledna 1927, ihned po víkendu, na kterém byl Gajda zvolen vůdcem. Oficiálním důvodem bylo přijímání peněz od Československé národní demokracie na udržování chodu Národní republiky, tedy jeho novin.⁸⁷ Mach následně založil své vlastní uskupení. Dle jeho idejí se však jednalo o hnutí, nikoliv o politickou stranu. Šlo o ideové a nepolitické hnutí Československých fašistů, kteří kritizovali NOF za výše zmíněné postoje. Změna NOF na politickou stranu tak navzdory očekáváním stranu vnitřně oslabila.

Pro Gajdův nástup do role vůdce byl ještě velmi důležitý sjezd, který se konal 14. a 15. srpna 1927 v Mladé Boleslavi.⁸⁸ Tam byl vůdcovský princip jedné osoby ještě zesílen či potvrzen, neboť tam direktorium NOF složilo své funkce do rukou vůdce Gajdy a ten jim je na oplátku opět udělil zpět. Složením svých funkcí deklarovali naprostou poslušnost vůdci. Zároveň na tomto sjezdu Gajda učinil poměrně důležitý politický krok. Rozhodl totiž, že NOF se následujících komunálních voleb v říjnu 1927 účastnit nebude vůbec, vydal však rozkazy, které strany by člen NOF volit rozhodně neměl. Patřili mezi ně socialisté, realisté a členové Národní strany práce. Tento krok Gajda prosadil i navzdory direktoriu a není zcela zřejmé proč. Spolu s ním se zasadil i o nezakládání nových samostatných odborů NOF. Dá se polemizovat, jak moc toto rozhodnutí ovlivnilo případnou členskou základnu strany. Jisté ale je, že vedlo k neshodám uvnitř strany a všimla si

⁸⁶ PAVLÍČEK, Jaromír, Český fašismus. In: MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol., Politické strany, Brno 2005, s. 634, 639.

⁸⁷ Lidové noviny, 4. 1. 1927, 35/4.

⁸⁸ Moravská orlice, 21. 8. 1927, 65/157.

toho pochopitelně i Moravská orlice, která tento krok označila za „*politickou bídu prvního řádu*“.⁸⁹

3.5 ŠTĚPENÍ FAŠISTICKÝCH SIL V ROCE 1927

Spojené fašistické organizace se vyznačovaly společnými cíli, které se měly stát pilířem jejich jednoty. Jmenujme alespoň některé, které měly před sloučením všechny fašistické skupiny společné:

- vůdcovský princip;
- důraz na národ a jeho nejvyšší blaho, silný národní stát;
- jasné vymezení se vůči cizím živlům (Němci, Maďaři, Židi);
- výrazný antikomunistický postoj, antisocialistický rovněž;
- kritika parlamentní demokracie a plány na zavedení stavovského či korporativního zřízení.⁹⁰

I přes tyto společné znaky, mezi které by se daly zařadit i chladné až nepřátelské vztahy k hradní skupině okolo Masaryka a Beneše, se však jednotliví představitelé NOF nedokázali shodnout. Jak již bylo zmíněné, pro ideové rozpory byl ze strany vyloučen Robert Mach, který založil hnutí konkurenční. Ještě dříve, než se Radola Gajda stal vůdcem, došlo v roce 1926 k zásadnímu odštěpení. 7. října toho roku se totiž od NOF odštěpil MUDr. Jan Navrátil a na Moravě založil Moravskou národní obec fašistickou (MNOF) s hlavní oporou v brněnské jednotě. Cyril Svozil v Moravské orlici k tomu poznamenal, že „*Kdo nechtěl chápat, byl vyloučen a bude vyřazen každý i pro příště, nebude-li chtít pochopit*“.⁹¹ Navrátil už dříve patřil ke skupině Československých fašistů a celkově se v oboru pohyboval delší dobu. MNOF zřídila vlastní novinový plátek nazvaný *Vlast* a klidně útočila i na samotného Gajdu. Samostatnost této organizace však trvala jen do lednového sjezdu roku 1927. Po něm se totiž z NOF objevila nabídka na sloučení obou skupin, ke kterému skutečně došlo.⁹²

⁸⁹ Moravská orlice, 21. 8. 1927, 65/157.

⁹⁰ GREGOROVÍČ, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 55.

⁹¹ Moravská orlice, 9. 10. 1926, 64/230.

⁹² PEŠA, Václav, *K otázce počátků fašistického hnutí v českých zemích*. In: *Časopis Matice Moravské*, 72, 1953, s. 244.

Obzvláště nepříjemné byly i rozpory s další zkušenou postavou z prostředí českého fašismu, Cyrilem Svozilem. Ten na severní Moravě v Prostějově představil skupinu „Fašistická stráž“, která opět tvořila vůči NOF opozici. Když Svozil v únoru 1928 svolal proti oficiálnímu sněmu NOF jakýsi sněm opoziční, byl neprodleně z NOF vyloučen a jeho místo ve fašistickém direktoriu zastoupil dr. Ing. Zděnek Zástěra.⁹³

Je tedy zřejmé, že přestože Gajdu si v čele strany přálo mnoho lidí, mnoho lidí však také mělo opačný názor a zkrátka si směřování hnutí představovalo jinak. Po celou dobu existence NOF se proto různě objevovaly rozdílné opoziční frakce, i když nemusely být oficiálními stranami. Komplikace v NOF potvrzují závěry E. Fargašové, podle nichž na sklonku roku 1927 působilo v Čechách a na Moravě celkem 13 opozičních hnutí (!).⁹⁴ Gajda tedy v úplném počátku snažení o jednotný fašistický celek selhal.

3.6 SÁZAVSKÁ AFÉRA 1927

Jednou z dalších událostí, která měla velký vliv na veřejné mínění ohledně NOF, byla jistě tzv. Sázavská aféra. Nutno podotknout, že v době, kdy tato aféra vypukla, už byl generál Gajda obviňován pro svoji údajnou špionskou činnost, a právě to hrálo zásadní roli při jejím vzniku. Mezi některými členy hnutí se velké oblibě těšily myšlenky o hradním spiknutí proti Gajdovi. Byli to ale příslušníci organizace Omladina, kteří začali konat. Několik jejich členů totiž došlo k závěru, že státní rada dr. Jaroslav Vorel, skrývá ve svém domě v Sázavě jakýsi dopis přímo od T. G. Masaryka, který má být důkazem Masarykových nekalých praktik a zaujatosti vůči Gajdovi. Rozhodli se proto, že provedou nelegální domovní prohlídku a pokusí se inkriminované dokumenty zabavit a generála tím očistit.⁹⁵ Jak moc hrozil pravý opak, si zřejmě neuvědomili.

Akce byla naplánována na 23. srpna roku 1927. Toho rána přijelo k Vorlovu domu 7 fašistů, členů Omladiny. Asi okolo 5. hodiny ranní zakleпали na dveře a

⁹³ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 87, 92.

⁹⁴ FARGAŠOVÁ, Eva, *Nástin vývoje organizací českého fašistického hnutí v letech 1921–1929*. In: Sborník k dějinám 19. a 20. století, roč. 1989, č. 11, s. 147.

⁹⁵ MOULIS, Miloslav, *Vzestup a pád generála Gajdy*, Třebíč 2000, s. 63.

s revolverem v ruce se dožadovali vydání příslušných dokumentů od Masaryka k soudnímu spisu proti generálu Gajdovi. Státní rada Vorel i přes výhrůžky zbraní tvrdil, že nic takového v domě nemá. Fašisté se proto jali dům prohledat, ale asi po hodině tuto činnost ukončili bez úspěchu a opustili prostor. Dr. Jaroslav Vorel všechno samozřejmě nahlásil na policii a začalo vyšetřování. Policie zjistila, že se jednalo o předem smluvenou akci NOF a zatkla následně několik osob. Mimo přímé účastníky přepadení (zemský velitel Omladiny Jaroslav Tetiva, Josef Keller, František Chyba, Jindřich Žitný, Alois Beneš, Karel Hetteš, Josef Beutl) byl zatčen a obviněn i JUDr. Jiří Branžovský (který podle dostupných indicií celou akci naplánoval) a pochopitelně i vůdce hnutí Radola Gajda.⁹⁶

Celá aféra byla silně přetřásána v novinách, především v těch levicových, jako například *Národní listy*⁹⁷ nebo *Lidové noviny*.⁹⁸ Články často požadovaly přísné potrestání účastníků i samotného Gajdy. Ty nejradikálnější pak žádaly zastavení činnosti celé strany. Ozbrojené přepadení bylo konec konců poměrně vážným trestním činem. Tři půlroční tresty vězení padly hned v říjnu 1927. Do vězení tehdy šli Hetteš, Keller a Chyba. Zbytek obžalovaných spolu s Gajdou byl souzen až mezi březnem a červnem roku 1929. Gajda tehdy dostal 2 měsíce těžkého žaláře, proti kterým se ale odvolal. Finální rozsudek ohledně Sázavy padl 19. září 1931 a ten nepodmíněně 2 měsíce natvrdo potvrdil. Mezitím, v říjnu 1929, se však Gajda stal poslancem, a získal tak imunitu. Ta ho ale chránila jen do 29. listopadu 1930, kdy jej Poslanecká sněmovna jeho mandátu zbavila.⁹⁹ Proti tomu se Gajda také odvolal, ale Nejvyšší správní soud pod předsednictvím dr. Emila Háchy 12. prosince 1931 ztrátu mandátu potvrdil.¹⁰⁰ Gajda tak k trestu za Sázavskou aféru skutečně nastoupil a strávil únor a březen roku 1932 ve vězení na Pankráci. Mimo Gajdovo seznámení s vězeňskými zdmi měla Sázavská aféra ještě jednu dohru. Mládežnická organizace NOF Omladina byla za své činy zakázána a rozpuštěna.¹⁰¹

⁹⁶ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001, s. 58–59.

⁹⁷ *Národní listy*, 26. 8. 1927, 64/194.

⁹⁸ *Lidové noviny*, 8. 10. 1927, 35/508.

⁹⁹ *Národní listy*, 29. 11. 1930, 70/328.

¹⁰⁰ *Lidové noviny*, 13. 12. 1931, 39/623.

¹⁰¹ KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995, s. 230–232.

3.7 NEDOSTATEK FINANČÍ NOF A POKUSY O NAVÁZÁNÍ VZTAHŮ SE ZAHRANIČÍM

Skutečností, která možnosti nejen NOF, ale vlastně kterékoli politické strany značně limitovala, byla finanční zaopatřenost daného uskupení. Tento problém NOF provázel v podstatě od jejího začátku až do jejího konce. Kromě domácích zdrojů, jakými byli hlavně drobní živnostníci, podnikatelé či ojedinelí mecenáši, hledali čeští fašisté peníze i v zahraničí. Konkrétně pak ve státě, jehož politický systém byl považován za vzor NOF, Itálii. Spojení na Apeninský poloostrov vedlo překvapivě přes Mnichov, neboť tam sídlila jedna z centrál ukrajinských bělogvardějců, se kterými Gajda, jakožto generál ruských legií, pochopitelně vztahy také udržoval. Jejich snahy směřovaly k odtržení od Sovětského svazu a vytvoření samostatné Ukrajiny. Přes ty se mimochodem čeští fašisté dostali do styku i s nacistickou NSDAP, ale k tomu více později.

První depeše do Říma dorazila hned v červnu 1927. Gajda ujišťoval Mussoliniho o pravosti českého fašismu a zpráva zároveň obsahovala žádost o finanční podporu hnutí, aby zajistila jeho další růst. V polovině srpna potom byla do Itálie doručena ještě další zpráva. Jako kurýr fungoval v obou případech člen NOF František Bauer. Memoranda ohledně finanční pomoci od Gajdy však byla po nadějných vyhlídkách zamítnuta.¹⁰² Pravděpodobným důvodem onoho zamítnutí bylo rozhodnutí Gajdy o nezúčastnění se v komunálních volbách. Italská strana tak zřejmě v tomto případě neviděla smysluplné využití případných finančních prostředků. Do Říma pak cestoval i dr. Ing. Zdeněk Zástěra, ovšem také bez úspěchu.

Nyní se vraťme ke stykům s německými nacionálními socialisty. Skrze ukrajinské nacionalisty došlo k seznámení hlavně s Alfredem Rosenbergem, tehdejším šéfredaktorem nacistického plátku „Völkischer Beobachter“.¹⁰³ Zajímavým zdrojem informací ohledně styků s nacisty je deník jistého Ludvíka Henycha, hradního informátora, kterému se povedlo proniknout do direktoria NOF. Z jeho deníku se dá vyčíst, že se František Bauer někdy v říjnu roku 1927 dokonce

¹⁰² MOULIS, Miloslav, *Vzestup a pád generála Gajdy*, Třebíč 2000, s. 61–62.

¹⁰³ Tamtéž.

setkal přímo s Hitlerem někde v Bavorsku v blízkosti jezera Königsee.¹⁰⁴ Němečtí nacisté si nicméně uvědomovali směřování NOF, které bylo přímo protiněmecké a z německého pohledu až rusofilní, a proto žádná rozsáhlejší spolupráce navázána nebyla.

Velmi slibně vypadaly vztahy se zmíněnými ukrajinskými bělogvardějci. Hlavní postavou ukrajinského národního hnutí byl plukovník Ivan Ostranica, který sídlil v Mnichově. Jak již dnes víme, ani jednání s těmito potencionálními spojenci nepřineslo NOF žádné větší úspěchy. Přestože schůzek proběhlo několik, například 27. července 1927 v Železné Rudě na Šumavě, rozpory mezi oběma stranami byly příliš velké. Gajda za finanční pomoc sliboval ukrajinským kruhům všemožnou podporu při jejich snaze vyhnat bolševiky z ukrajinského prostoru. Taková prohlášení padala i na projevech a shromážděních NOF. Nicméně Gajda nebyl jako politik ukrajinskými představiteli příliš respektován, a proto ani tato cesta nikam nevedla.¹⁰⁵

Představitelům českého fašistického hnutí se tedy v klíčové a kritické době nepodařilo sehnat zahraniční podporu ani cizí finanční prostředky a už v tomto neúspěchu lze spatřovat příčiny celkového neúspěchu hnutí.

3.8 DOMÁCÍ PROBLÉMY FAŠISTŮ A LIGA PROTI VÁZANÝM KANDIDÁTKÁM

Od generálního sněmu NOF 5. února 1928, kdy Cyril Svozil svolal v Olomouci opoziční sjezd a vytvořil uskupení Fašistická stráž, se hnutí zmítalo v neustálé krizi. Pro rozpory s Gajdou tak musel řady NOF opustit jak František Bauer, který zprostředkovával styky se zahraničím, tak například i zmíněný hradní informátor Henych.

Vzhledem k nastávající kritické situaci a blížícím se parlamentním volbám bylo třeba najít spojence za každou cenu. Direktorium NOF nejprve uvažovalo, zda nemá strana kandidovat samostatně, ale po zvážení dospěli k názoru, že spojení s jinou stranou bude pro hnutí přínosnější. V úvahu připadaly dvě politická uskupení. Strana radikálních slovanských socialistů (od roku 1930 Národní liga),

¹⁰⁴ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 89–91.

¹⁰⁵ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 93–94.

kteřou vedl další odpůrce hradní politiky Jiří Stříbrný. Ten byl v září 1926 s přispěním Beneše vyloučen z Československé strany národně-socialistické a stal se dalším „vydědencem“.¹⁰⁶ Dřuhou možností pak bylo radikální křídlo Národně-demokratické strany vedené Františkem Hlaváčkem. Tyto dva muže s Gajdou spojovaly nedobře vztahy s hradními představiteli.¹⁰⁷ Vzhledem ke zmenšení počtu stoupců fašismu a faktu, že se uskupení vedené Jiřím Stříbrným nacházelo stejně jako NOF na pravé straně politického spektra, domluvy netrvaly dlouho a oba představitelé se dohodli na spolupráci. Jednání na konci dubna a začátku května v roce 1929 vedla v září téhož roku ke vzniku Ligy proti vázaným kandidátním listinám.¹⁰⁸

V souvislosti s tímto uskupením je třeba objasnit, že se nejednalo o jednolité celek, nýbrž šlo o jakýsi blok podobně smýšlejících politických skupin. Kromě Gajdovy NOF a Stříbrného radikálních socialistů mezi členy patřil Svaz nájemníků, Strana domkářů, maloročníků a hospodářských jednot, Družina válečných poškozenců, Jednota čs. domov a Odborové sdružení hudebníků.¹⁰⁹ Zajímavý je také název bloku. Ten poukazoval na to, že v československém politickém systému byly vázané kandidátní listiny uzákoněny. To znamenalo, že volič neměl možnost úpravy hlasovacího lístku. Pokud dal tedy hlas nějaké straně, automaticky musel počítat s tím, že mandáty obdrží kandidáti v tom pořadí, v jakém je strana na kandidátku uvedla.¹¹⁰ Na volebních a agitačních plakátech proto Liga poukazovala na to, že „vázané kandidátní listiny vzaly občanstvu volební právo a vnutily mu volební povinnost“.¹¹¹ Stříbrný i Gajda se dohodli, že budou navenek vystupovat co nejvíce sjednoceně, ale oba politické subjekty si i v Lize zachovávaly svoji vnitřní strukturu a oba měly snahu přetáhnout jeden druhému členskou základnu, což pochopitelně vedlo hned po volbách k rozepřím. Bodem sporu byly také finance. NOF v této době byla téměř na mizině, což dokládá zánik jejich listu Říšská stráž

¹⁰⁶ Moravská orlice, 21. 9. 1926, 64/215.

¹⁰⁷ Tamtéž, 21. 8. 1926, 64/189.

¹⁰⁸ VYKOUPIIL, Libor, *Jiří Stříbrný v čele vlastní strany*. In: Časopis Matice Moravské, roč. 116, 1997, 1, s. 230.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 229.

¹¹⁰ Zajímavosti ze zákulisí voleb. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k013.pdf/c05f98bf-cf95-4896-a59b-ff28a8e46321?version=1.0>.

¹¹¹ GREGOROVIC, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 54.

v únoru 1929.¹¹² Spojení s Jiřím Stříbrným však fašistům umožnilo opět vydávat periodikum, neboť Stříbrný na něj poskytl prostředky. Není překvapivé, že jen z dobré vůle tento čin neudělal. Požadoval totiž za své finance značný vliv na obsah nového plátku nazvaného Stráž říše.¹¹³ I v tom lze pochopitelně spatřovat boční úmysly, kdy Stříbrný pravděpodobně doufal, že se mu postupně podaří přetáhnout veškeré členstvo NOF.

Ale zpět k volbám. Ty se konaly po předcházející krizi vlády panské koalice na konci října 1929 a volební účast přesáhla 90 %, což nebylo v první republice vůbec neobvyklé číslo, neboť povinnost se k volbám dostavit byla rovněž uzákoněna. První místo v nich opět uhájila Strana agrární s necelými 15 %, druzí skončili sociální demokraté a za nimi pak národní socialisté. Hlavní nepřítel české politické pravice, komunistická strana, skončil na místě čtvrtém se 753 444 hlasy. To byl výsledek, o kterém si i spojené pravicové síly mohly nechat leda zdát. Liga proti vázaným kandidátním listinám totiž dostala pouze 70 857 hlasů do Poslanecké sněmovny a 51 617 do Senátu. Šlo tedy o pouhých 0,96 % z celkového počtu. I to ovšem stačilo na získání 4 mandátů. Z původních 4 kandidátů do Poslanecké sněmovny tak byli zvoleni Gajda, Stříbrný a právník Karel Pergler. Z původně nominované dvojice do Senátu pak získal mandát Jindřich Trnobranský. Je zajímavé dodat, že Liga se umístila na úplně posledním místě ze všech stran, které získaly nějaký mandát, a své hlasy v rozhodování chodu státu si tedy vydobyla opravdu jen velmi těsně. Podle volebních statistik lze tvrdit, že zdaleka největší podporu mělo hnutí Ligy proti vázaným kandidátkám v hlavním městě Praze, kde získala přes 46 000 hlasů (Příloha č. 2). Naopak tragicky dopadla v kraji Karlovarském a Jihlavském, kde pro ni nehlasoval ani jediný občan.¹¹⁴

Ke zmíněným poslaneckým mandátům je třeba dodat, že Gajda ho byl definitivně zbaven v souvislosti se Sázavskou aférou v prosinci 1931,¹¹⁵ jeho místo pak zaujal Antonín Chmelík, který byl zároveň odpovědným redaktorem týdeníku

¹¹² KRÁL, Martin, *Tisk českého fašismu v období Velké hospodářské krize*, Praha 2012, s. 40.

¹¹³ KRÁL, Martin, *Tisk českého fašismu v období Velké hospodářské krize*, Praha 2012, s. 41.

¹¹⁴ Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění v roce 1929 na území České republiky. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k012.pdf/ba282401-3da1-49b2-9274-c1d5e5617f16?version=1.0>.

¹¹⁵ KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995, s. 231.

Národní liga.¹¹⁶ Nanejvýš podivné jsou i problémy Karla Perglera s jeho mandátem. Tomu volební soud odmítl verifikovat poslanecký mandát, kvůli jeho neuznanému československému státnímu občanství, přestože se narodil v Liblíně u řeky Berounky a v minulosti působil jako velvyslanec v USA a Japonsku. Milan Nakonečný poukazuje na nemalý podíl dr. Beneše v celém případě.¹¹⁷ Opět zde tak vyvstává otázka o nekalých praktikách hradního uskupení.

I přesto, že výsledky voleb nebyly úplně podle očekávání, úspěch to jistě byl, neboť se s českou pravicí muselo v poslanecké sněmovně alespoň lehce počítat. Gajda se mimo poslance stal také členem Poslaneckého klubu Hlinkovy slovenské ľudové strany. Tři poslanci za Ligu proti vázaným kandidátkám totiž nemohli vytvořit klub vlastní. Stříbrný tedy jednal s představiteli menších politických stran, ale Gajda svým rozhodnutím ukázal, že nehodlá Stříbrného vedení respektovat.¹¹⁸ Tato ambicióznost obou mužů a jejich neschopnost spolupráce předpověděla brzký konec Ligy. Její rozpad se definitivě konal v dubnu roku 1930. Skupiny vedené Gajdou i Stříbrným pak začaly opět vystupovat samostatně. Ta Stříbrného se 4. dubna 1930 přeměnila na Národní ligu,¹¹⁹ která sice měla k NOF myšlenkově velmi blízko, ale vůdčí osobnosti Gajda a Stříbrný zkrátka nemohly spolupracovat.

Do období, které je v této kapitole popisováno, spadá zároveň snaha o obnovu fašistické mládežnické organizace v nějaké legální formě. Po tom, co byla Omladina za účast na Sázavské aféře zakázána v září 1927, totiž NOF nedisponovala žádným takovým uskupením. Pouze u některých místních jednot existovala jednotka Junáků NOF, ale organizace nebyla zastřešena. To se stalo až 9. července 1929 z rozkazu Gajdy, který jmenoval Ing. Nováka náčelníkem Hlavního stanu Junáka. V následujícím roce se ovšem organizace mění na Obranu NOF, která je ale k 25. březnu 1931 také zakázána.¹²⁰ Mimo tyto tělovýchovné a zocelující skupiny se příznivci českých fašistů sdružovali i ve studentských formacích. Jednalo se o Fašistické studentské družení při NOF a jeho členové působili hlavně ideologicky (přednášky).

¹¹⁶ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 99.

¹¹⁷ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 99.

¹¹⁸ KLÍMEK, HOFMAN, s. 204.

¹¹⁹ NAKONEČNÝ, s. 99.

¹²⁰ Tamtéž, s. 101–103.

3.9 HOSPODÁŘSKÁ KRIZE A JEJÍ DOPAD NA ČESKÉ FAŠISTICKÉ HNUTÍ

Na konci roku 1929, konkrétně 24. října,¹²¹ došlo k události, která na dalších 10 let hrála celosvětově nesmírně velikou roli a zčásti se dá vidět jako jeden z faktorů, které svými následky vedly k zatím nejkrvavějšímu konfliktu v celých lidských dějinách. Šlo o krach burzy v New Yorku a následně dalších burz ve Spojených státech amerických. Tyto události způsobily v následujících letech značně zvýšenou procentuální nezaměstnanost v téměř všech státech světa. Vyhnulo se jí pouze sovětské Rusko díky svému centrálně plánovanému hospodářství.

Krise dospěla i do Československa. Sice o rok později, ale zasáhla zmíněný stát velmi tvrdě. Docházelo k poklesu životní úrovně, snižování platů, lidé měli hlad, bída byla na denním pořádku. Toto všechno pochopitelně vedlo k nespokojenosti občanů a k radikalizaci názorů. Krize stoupala do roku 1933, kdy dosáhla svého vrcholu a poté se situace začala pomalu a postupně normalizovat. Nicméně v nejhorším období tato nepřízeň ovlivňovala životy téměř všech lidí v republice. Stávky a hladové bouře nebyly neobvyklé. Příkladem budiž téměř měsíční Mostecká stávka z roku 1932, která jako jediná v republice nebyla potlačena.¹²² Aniž by si to československý lid uvědomoval, začínal zápas o demokracii.

Zmíněná radikalizace názorů přispěla k vzestupu pravicových sil v sousedním Německu a vláda Československé republiky se oprávněně obávala podobného scénáře i v Československu. V letech 1932 a 1933 tak byla přijata řada opatření na ochranu státu. Jedním z nich byl například zmocňovací zákon, jenž umožňoval vládě a prezidentovi vydávat nařízení s platností zákona, ovšem jen v hospodářské oblasti.¹²³ Tím se tedy výrazně odlišoval od podobného zákona, který byl krátce předtím toho samého roku přijat v Německu. Dalším příkladem může být tiskový zákon, který omezoval svobodu tisku, nebo například novelizovaný zákon na ochranu republiky. Po očividném šplhání Hitlera k moci se ještě zvýšila obava

¹²¹ HOLMAN, Robert, *Velká deprese: sborník textů*, Praha 2004, s. 11.

¹²² KRÁLOVÁ, Kateřina, *Velká mostecká stávka optikou dobových deníků*, Brno 2007, s. 24–26.

¹²³ Zákon ze dne 9. června 1933. *Sbírka zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2018–03–21]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1933/035-1933.pdf>.

z německých negativistických stran jako DNSAP a DNP. Obě tato uskupení proto byla v průběhu roku 1933 zakázána.

Jaká byla situace fašistů z NOF? Pro rok 1932 se udává, že měla 358 jednot a přibližně 38 000–39 000 členů.¹²⁴ I přes značné diskreditace tedy stále zůstával nezanedbatelný počet podporovatelů fašistických myšlenek, případně bývalého československého generála Gajdy. Díky hospodářské krizi nicméně počet příznivců stále lehce vzrůstal, a to hlavně mezi rolnictvem na venkově. Je to pochopitelné, neboť to byl právě venkov, který měl náležet fašistům. Dělníci pak zase komunistům, se kterými fašisté neustále zápasili. Zemědělcům se mohlo například líbit Gajdovo heslo „*půda patří těm, kdo ji obdělávají*“.¹²⁵ V tomto období se tak zrodily silné fašistické skupiny v Českých Budějovicích, ve Strakoniciích či na Pardubicku.¹²⁶

V kritické době, která měla tendence polarizovat politické myšlenky buď napravo anebo nalevo, proto stále zůstávala viset ve vzduchu šance na vystoupení proti oficiálním strukturám státu, ať už ozbrojené či pouze formální. Název následující kapitoly by se proto mohl zdát jako logickým vyústěním dosud napsaného. Nicméně je třeba osvětlit, že fašisté zcela jistě centralizované ozbrojené povstání v oficiálním plánu neměli. Obavy pochopitelně existovaly kvůli výstřelkům menších skupin, například na vesnicích. Ale myšlenky na velké fašistické převzetí moci byly přehnané a dosud se nepodařilo nalézt jakékoliv důkazy, které by je potvrzovaly.

3.10 ŽIDENICKÝ PUČ 1933

Jediný vážnější fašistický pokus o převzetí moci, který se kdy odehrál na českém území, byl tzv. Židenický puč a spáchala ho skupina 70 mužů, členů NOF. Celá akce se uskutečnila v noci z 21. na 22. ledna roku 1933 v Brně, konkrétně v části Židenice. Cílem bylo obsadit zdejší Svatoplukovy kasárny, v nichž sídlil 43. pěší

¹²⁴ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001, s. 72.

¹²⁵ KLIER, Petr, *Český fašismus v jižních Čechách v meziválečném období (1922-1939)*, Brno 2000, s. 51.

¹²⁶ BENDA, Michal, *České fašistické hnutí v období první Československé republiky s důrazem na vývoj v pardubickém regionu*, Pardubice 2014, s. 85.

pluk Československé armády. Akce však dopadla katastrofickým neúspěchem a NOF více uškodila, než pomohla. V čem byly příčiny tohoto neúspěchu?

Jako zcela hlavní se jeví postava podplukovníka Ladislava Kobzinka, kterého shodně členové akce u výpovědí označovali za strůjce onoho přepadení. Kobzinek byl člen NOF už od roku 1928, záhy z ní ale vystoupil a o rok později do ní opět vstoupil, z nejasných důvodů. Z dostupných důkazů se zdá, že to byl právě on, v jehož hlavě se tento plán na realizaci státního převratu zrodil.¹²⁷

Ve zkratce lehce po půlnoci ke kasárnám přistoupili spiklenci ve 3 skupinách, pronikli přes zeď, zadní brankou a dokonce i branou hlavní. Nejprve obsadili strážnice a pak se vydali do nitra kasáren. Tam na ně čekali pouze nováčci z prvního ročníku, neboť doba přepadu nebyla náhodně vybrána. Značná část mužstva byla totiž v tuto dobu na propustkách, a tedy mimo místo dění. Fašisté, původně ozbrojeni jen několika revolvery a noži, se dostali do dvou rotních skladů, a získali tím přístup k puškám i municí. V chodbách se strhla divoká přestřelka a jeden z vetřelců byl zabit. V tu chvíli se odhodlání fašistů zlomilo, začali se z kasáren postupně stahovat a bylo jasné, že celá operace skončila neúspěchem. Přímo v kasárnách nebo v přilehlém okruhu se podařilo zadržet 27 mužů, na zbytek pak došlo v souvislosti s vyšetřováním. Sám strůjce puče Kobzinek prchnul do Jugoslávie, odkud byl však vyhoštěn do Rumunska. Tamější vláda s vydáním zločince zpět do ČSR ale neváhala, a tak byl i on dopraven do rukou československých autorit. Spolu s ním prchal i další člen spiknutí, Duchoslav Geidl. Shoda jmen není náhodná, Geidl byl totiž bratrancem bývalého legionářského hrdiny. Puč měl být součástí převzetí moci v Brně, kde mělo vzniknout hlavní velitelství, odkud se mělo pochodovat na Prahu.¹²⁸

NOF se od zpackaného převratu okamžitě distancovala a vše házela na nepřičetného agenta provokatéra,¹²⁹ ale věřil tomu málokdo. Sám Gajda byl zatčen na Slovensku hned 22. ledna, kdy se rozjelo rozsáhlé zatýkání a vyšetřování fašistů. Přestože Gajda den před přepadením Brnem projížděl při své cestě na Slovensko, přímé zapojení do puče se mu dokázat nepodařilo. Židenická aféra byla fašistům

¹²⁷ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 119–125.

¹²⁸ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001, s. 86–92.

¹²⁹ Fašistický jih, 23. 1. 1933, zvláštní vydání.

vyčítána ještě dlouho dobu, neboť v očích jejich odpůrců se konečně ukázali v pravém světle, tedy protidemokratickém.

Proces s obviněnými započal 24. dubna 1933. Skupina obžalovaných byla různého složení. 51 jich bylo dělníků, kteří značně převažovali, ale před soudem stanuli i nezaměstnaní, zemědělci či živnostníci.¹³⁰ Při líčení většina obviněných tvrdila, že se k povstání připletli vlastně náhodou, že nevěděli, co přesně jdou dělat. Kobzinek opakoval, že šlo o součást většího spiknutí, v jehož čele stál Gajda. Tato tvrzení Gajda jednoznačně popíral a označoval Kobzinka za značně labilního. 26. června 1933 byly vyneseny rozsudky.¹³¹ Soudem označený strůjce celého činu, Ladislav Kobzinek, dostal 6 let natvrdo, Gajda byl zcela osvobozen a další tresty se pohybovaly mezi několika měsíci až 4 roky. Tvrdě měli tedy pykat jen strůjci onoho činu a ti, kdo při přepadení stříleli na vojáky. Dle rozhodnutí soudu neměla nezdařená akce jakoukoliv spojitost s vedením NOF, což byl pro stranu jednoznačný úspěch. V původních očekáváních totiž byli i obavy ze zakázání strany. Titulky v novinách byly proto onoho soudního líčení plny.

Tresty se zdály velmi mírné, hlavně levicovým stranám jako byla sociální demokracie. Že celá aféra značně rozdělovala společnost, dokládá například i osud profesora Rudolfa Dominika. Ten byl v době procesu přisedícím u soudu a zároveň členem právě sociální demokracie. Na protest proti nátlaku strany na revizi procesu ze své původní partaje vystoupil a obratem se stal členem NOF. Za tu byl dokonce v následujících volbách v roce 1935 zvolen jako poslanec do parlamentu a mandát si udržel až do jeho zrušení v roce 1939.¹³²

Zpět však k procesu. S výsledkem zřejmě nebyl spokojen ani Hrad. Z podnětu kanceláře prezidenta republiky byla proto prosazena revize soudního procesu, která měla napravit hrubé chyby procesu prvního a skutečně tak udělala. Kobzinkovi byl trest zdvojnásoben a navíc k němu dostal i peněžitou pokutu. Tresty byly značně zvýšeny i ostatním členům spiknutí. Potrestání se tentokráte nevyhnul ani Gajda, který byl odsouzen k půlročnímu tvrdému žaláři za neoznámení zločinu, o kterém mohl vědět z důvěryhodných zdrojů. Existovaly totiž indicie, podle

¹³⁰ MOULIS, Miloslav, *Vzestup a pád generála Gajdy*, Třebíč 2000, s. 101–103.

¹³¹ *Fašistický jih*, 30. 6. 1933, II/26.

¹³² NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 132.

kterých se Gajda mohl o připravovaném převratu dozvědět vzhledem k tomu, že Kobzinka určitý čas znal. Do trestu se nicméně Gajdovi počítala i vazba, která ho vlastně celý pokryla. Zajímavostí je, že dle fašistických novin Gajda i během vazby neklesal na mysl a ve své cele prý až 12 hodin denně studoval politické a hospodářské záležitosti státu.¹³³

V NOF byla po nepovedeném puči situace značně složitá a komplikovaná. I přes původní nesnadnou a otřesenou pozici si Gajda vedoucí roli ve straně dokázal zachovat. Ani Židenická aféra stranu nezdiskreditovala tak moc, jak by si mohly vládnoucí síly přát, a fašisté proto opět rozjeli agitační kampaň se snahou o posílení pravicových sil ve státě.

3.11 VZNIK NÁRODNÍ FRONTY V ROCE 1934

Snahy sjednotit značně roztříštěné radikálně pravicové síly se objevovaly už v minulosti, ovšem vše se povedlo až v dubnu 1934. 7. dne toho měsíce vznikla Národní fronta (NF). Do čela nového slepence se postavil František Mareš, významný nacionalistický ideolog, místopředsedy se pak stali lídři jednotlivých uskupení, která byla do Národní fronty zařazena.¹³⁴ Jedním z iniciátorů vzniku byl Stanislav Nikolau, původně člen organizace Vlajka, která ale samotná do NF nevstoupila, a tak musel Nikolau vstoupit za Národní tábor. Členy NF se stala řada malých a politicky nevýznamných stran. Celkem jich bylo 10 a jmenujme alespoň některé. Jasně nejvýznamnější z nich byla NOF, za ní můžeme zařadit Radikální národní demokracii, zmíněný Národní tábor či Národní stranu živnostnictva a obchodnictva.¹³⁵ Stříbrného Národní liga odmítla do NF vstoupit. Důvody byly zřejmé, a sice známé neshody mezi vůdci obou skupin, Gajdou a Stříbrným. Vznik NF byl však čistě účelový. Ani fašistické hlasy si nebyly jisti její budoucností, jak naznačuje například Moravská orlice,¹³⁶ a tak na sebe její rozpad nenechal dlouho čekat.

¹³³ Fašistický jih, 23. 6. 1933, II/25.

¹³⁴ Moravská orlice, 10. 4. 1934, 72/83.

¹³⁵ CABADA, Ladislav, *Český stranický systém 1890–1939*, Plzeň 2000, s. 71.

¹³⁶ Tamtéž.

V původních úmluvách Gajda souhlasil, že do 3 měsíců od vzniku Národní fronty NOF zanikne. To, že se nemohl postavit do čela nové organizace, jej však zřejmě netěšilo, a proto s rozpuštěním NOF otálel. Aby vše nebylo komplikované málo, i v samotné NOF byla skupina, která s Gajdou nesouhlasila a přála si okamžité splynutí se strukturami NF. Gajda proto 3. srpna 1934 se sobě věrnými členy z NF vystoupil, a to i za cenu ztráty některých vlivných členů.¹³⁷ Jedním z nich byl například Vojtěch Vážný, který Gajdu nahradil na postu úřadujícího místopředsedy. NF se následně spojila s Ligou Jiřího Stříbrného a s Národními demokraty Karla Kramáře a společně daly základ Národnímu sjednocení. Jeho vznik byl symbolicky ohlášen 28. října 1934.¹³⁸ Předsedou byl až do své smrti Karel Kramář, místopředsedy se pak stali šéfové zbývajících dvou skupin, Jiří Stříbrný a František Mareš. Tato strana v následujících parlamentních volbách v roce 1935 kandidovala zcela samostatně a bez jakékoliv účasti NOF.

3.12 PARLAMENTNÍ VOLBY 1935

Peripetemi s NF a vlastně i Národním sjednocením byla NOF zcela jistě oslabena, neboť ztratila určitý počet lidí ze své členské základny. Navíc se strana v podstatě sama odštěpila od zbytku pravicových sil, a zůstala tak na úplném okraji politického spektra sama. Zdánlivé oslabení fašistů přispělo k polevení kontroly Hradu nad fašistickými aktivitami. Dalším z důvodů bylo přesunutí pozornosti oficiálních vládních struktur právě na Národní sjednocení, které se v tuto dobu zdálo být podstatnější a sjednocenější hrozbou než Gajdovci. V neposlední řadě měl pak na politické události v Československé republice vliv i vývoj v zahraničí. Od počátku roku 1933, kdy se v sousedním Německu dostal k moci Adolf Hitler, se totiž situace s německou menšinou v republice rozhodně nezlepšovala, ba právě naopak. Zcela největší pozornost vládních struktur si tak pochopitelně zasloužila Sudetoněmecká strana, tzv. *henleinovci*, kteří měli v budoucnosti Československé republiky sehrát velice nešťastnou a tragickou roli, což se poprvé ukázalo hned při následujících volbách.

¹³⁷ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 139–141.

¹³⁸ Tamtéž.

Na parlamentní volby, které se konaly 19. května 1935 se však strana začala připravovat svědomitě, i přes to, že vydávání hlavního periodika strany, Fašistických listů, bylo v březnu 1935 na půl roku pozastaveno.¹³⁹ Ideu kandidovat poprvé jako samostatná strana NOF oznámil vůdce Gajda na generálním sněmu NOF 27. ledna 1935, který se konal v Národním domě na Vinohradech v Praze. Tímto vystoupením Gajda naznačil novou možnou linii českého fašismu. Znegoval tím totiž všechny předchozí myšlenky o nadstranickosti, se kterými NOF v minulosti vystupovala. Vědom si židenických událostí a negativního vlivu, který mohly přinést, prohlásil, že „*stojí výhradně za ústavou ČSR*“ a že „*opírá veškeré své snahy o platné zákony čs. republiky*“¹⁴⁰. Agitační a volební letáky volaly po „*zúčtování, které provedou jedině kandidáti československých fašistů*“¹⁴¹. Rovněž na otázky „*Kdo učiní pořádek ve vlasti? Kdo potře korupci? Kdo sebere lidem nečestným ukradený majetek státu a kdo vrátí jej národu? Kdo dá nazpět práva Čechům a Slovákům?*“ přinášely letáky jedinou odpověď – Gajda. Ostře se v nich NOF rovněž distancovala od Národního sjednocení, Stříbrného i od Židenic.¹⁴²

Jak bylo zmíněno, hlasování proběhlo 19. května 1935 a NOF kandidovala pod číslem 13. Celkový počet hlasů 167 433 jí přisoudil 12. místo ve volbách a 6 mandátů do Poslanecké sněmovny.¹⁴³ Poslanci se tak stali znovu Radola Gajda a nově Jiří Bražnovský, Rudolf Dominik, Matej Trnka, František Zvoníček a zástupce Slováků Ján Ivák. Do Senátu získala sice přes 145 000 hlasů, ale žádný mandát na ni nezbyl. Nicméně i tak si strana oproti výsledku z minulých voleb, který byl ovšem pro Ligu proti vázaným kandidátním listinám, polepšila. Nutno však podotknout, že zmíněný počet hlasů znamenal pouhá 2,04 % ze všech odevzdaných. O vyložený neúspěch se sice nejednalo, ale vítězství by vypadalo zcela jinak. Zajímavý je fakt, že v Čechách, na Moravě i na Slovensku se procentuální rozložení příznivců v daném regionu neměnilo a bylo ve všech územích velmi podobné, tedy kolem 2 %. V českých zemích byla pro NOF opět největší oporou Praha, přestože

¹³⁹ KRÁL, Martin, *Tisk českého fašismu v období Velké hospodářské krize*, Praha 2012, s. 44.

¹⁴⁰ NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006, s. 142.

¹⁴¹ GREGOROVÍČ, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995, s. 70–74.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Výsledky parlamentních voleb 1935. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018–03–06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k014.pdf/0085a993-b888-41dd-ab38-fbf69a98a918?version=1.0>.

počet hlasů (přes 31 900) byl menší než ve volbách minulých. Za další baštu fašismu lze v Čechách považovat Českobudějovicko (17 374) či Pardubicko (11 802). Žádného příznivce si naopak čeští fašisté nezískali v karlovarské oblasti. Na Moravě pak byla tradičně silná oblast Brna, Jihlavy a Uherského Hradiště (všude přes 10 000 hlasů).

Jak jsem zmínil dříve, skutečným černým koněm voleb byli sudetští Němci a jejich Sudetoněmecká strana, financovaná Hitlerem z Německa. Té se totiž podařilo ve volbách získat 1 249 530 hlasů, čímž se stala stranou s největším počtem volitelů (Příloha č. 3). Jen díky zvláštnímu systému přepočtu hlasů na mandáty se podařilo Agrární straně získat o jediný mandát víc, přestože jí ve volbách dalo hlas o necelých 73 000 volitelů méně než henleinovcům. Dále se umístili sociální demokraté a komunisté, kteří získali 30 mandátů. Za důležité považuji podotknout také volební výsledky Národního sjednocení, do kterého mohl Gajda se svou skupinou s trochou představitosti patřit. Tuto stranu volilo 456 000 lidí, a získala tak 17 mandátů.¹⁴⁴ Tato skutečnost je zajímavá ve světle dříve popsaných události ohledně vzniku Národního sjednocení. Jakých výsledků by asi strana dosáhla, pokud by spory mezi hlavními muži těchto uskupení neexistovaly a Gajda se svými přívrženci by spadal pod Národní sjednocení taktéž?

V roce 1935 se stala v československé politice ještě jedna zásadní věc. Ve věku 85 let se T. G. Masaryk v prosinci dobrovolně vzdal prezidentského úřadu a rozhodl se přenechat místo jiným, konkrétně Eduardu Benešovi, kterého jako svého nejbližšího spolupracovníka na tento post doporučil. Volba nového prezidenta se konala 18. prosince 1935 a zcela jasně v ní zvítězil právě Beneš a to drtivým vítězstvím, ze 440 platných hlasů jich získal 340. Tak jasného vítězství nedosáhl nikdy ani Masaryk. Ze zbývajících stovky bylo 24 hlasů od členů Národního sjednocení pro Benešova protikandidáta prof. Bohumila Němce. Posledních 76 hlasů bylo neplatných (prázdných) a vhodili je henleinovci a právě poslanci NOF.¹⁴⁵ Tímto protestem tedy fašisté jasně dali najevo, co si o prezidentu Benešovi myslí

¹⁴⁴ Výsledky parlamentních voleb 1935. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018-03-06]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k014.pdf/0085a993-b888-41dd-ab38-fbf69a98a918?version=1.0>.

¹⁴⁵ SAMKOVÁ, Marcela, *Prezidentské volby v roce 1935*, Praha 2013, s. 39–40.

(pokud by to z jejich výlevů ještě někdo nevěděl), ale na Štědrý den téhož roku vydal Gajda prohlášení: „*NOF jako státotvorná složka politická chce míti k hlavě státu kladný poměr, proto přijímáme nového pana prezidenta dr. Beneše*“.¹⁴⁶ Tímto tedy opět potvrdil, že NOF se bude v budoucnu jasně držeti ústavy, jak prohlásil na začátku téhož roku.

3.13 2. POLOVINA 30. LET

Situace od voleb v květnu 1935 až do konce první republiky se dá nazvat jako boj na její ochranu. V následujících letech proto NOF postupně upadá jako nepřítel číslo jedna a v této roli ji právě od voleb zcela jasně nahradí Henleinova Sudetoněmecká strana. Ta, podporovaná financemi Hitlera, začne působit problémy tak veliké, že fašistické bojůvky z let minulých se dají považovat téměř za maličkosti. Vzrůstající nebezpečí bylo cítit stále více a uvědomoval si to i Gajda. Ochota fašistů bránit republiku v případném konfliktu se proto začala dávat více a více na odiv. Gajda pochopitelně doufal, že v nastávající situaci bude strach ve společnosti fungovat v jeho prospěch a že členská základna NOF by konečně mohla obdržet zásadní injekci. Nicméně nestalo se tak a český fašismus se vznikem dalších organizací stále více rozměňoval.

Jednou z nich byla například Slovanská obec fašistická. Ta byla složena z lidí s výraznými antisemitskými názory, jako byli malíř Karel Rélink, redaktor Emil Šourek nebo Jaroslav Rydlo. Právě posledně jmenovaný se stal od března 1937, kdy strana vznikla, jejím vedoucím pro Prahu. Ideologicky se zásadně od NOF neodlišovala, spíše muži, kteří stáli u jejího vzniku, nebyli spokojeni s Gajdovým způsobem vedení strany.¹⁴⁷ Slovanská obec fašistická zanikla k 31. říjnu 1937 sloučením s další opoziční odnoží, Národní stranou radikální. Ta patřila k dalším nespokojeným proudům fašistů a v čele této odnože stál publicista Hugo Tuskány.

Všechny tyto „pahýly“ NOF měly nejzásadnější příčinu ve sjezdu funkcionářů NOF v České Skalici, který výše zmíněným událostem předcházel. V neděli 24. ledna se tam sešlo na 900 českých a 150 slovenských delegátů z žup po celé

¹⁴⁶ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 165.

¹⁴⁷ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001, s. 111.

republice. Gajda byl na schůzi obviněn ze spolupráce s národními socialisty a byl pod velkým tlakem, aby na své místo rezignoval.¹⁴⁸

K pošramocené pověsti vůdce českých fašistů se navíc ještě připočetla soudní pře z konce roku 1937. Šlo o Gajdův konkurz, tedy soudní řízení na vyrovnání a zajištění majetku upadajícího dlužníka a celé toto zřízení vzniklo na popud advokáta dr. Karla Langerera. Ten Gajdovi v roce 1933 půjčil na nacházející volby 20 000 korun, za něž měl dostat mandát z druhého skrutinia. Gajda však Langerovi nedal ani mandát, ani mu nevrátil jeho peníze.¹⁴⁹ Na veřejnost se tak dostala skutečnost, že i bývalý generál Gajda byl schopen obchodovat s poslaneckými mandáty, což je něco, proti čemuž se na přelomu 20. a 30. let silně vymezoval. Příkladem budiž právě Liga proti vázaným kandidátním listinám. Navíc dr. Langer nebyl jediný. Začali se ozývat i další lidé, kterým měl Gajda dlužit peníze, přičemž někdy částka zmíněných 20 000 půjčených od Langerera byla dokonce převyšena. Například učitelce Karle Boudové, kterou zastupoval dr. Vlastimil Straka, dlužil Gajda 92 500 korun.¹⁵⁰ Dr. Langer dokonce předložil seznam věřitelů, které se mu podařilo zjistit. Tento seznam nebyl nikterak krátký a obsahoval přes 15 jmen.¹⁵¹ Gajda vše vysvětloval tak, že „*lidé nepůjčovali jemu, nýbrž že si financovali volby a volební agitaci jako kandidáti nár. obce fašistické*“.¹⁵² Soud nakonec rozhodl tak, že návrh na uvalení konkurzu na Gajdovo jmění zamítl, neboť Gajda doložil stvrzenkami, že v posledních letech zaplatil na své dluhy přes 160 000 korun. Pokud by tedy byl na Gajdu konkurz uvalen, bylo by tím pochopitelně ohroženo pozvolné uspokojení dalších Gajdových věřitelů.¹⁵³ Tímto se tedy celá záležitost uzavřela.

3.14 VLAJKA

Většina široké veřejnosti si s českým fašismem kromě Národní obce fašistické spojí ještě organizaci nazvanou Vlajka. Nicméně je třeba objasnit, že doba její největší „slávy“ nastala až za protektorátu Čechy a Morava, kdy působila jako čistě

¹⁴⁸ Lidové noviny, 31. 1. 1937, 45/55.

¹⁴⁹ Lidové noviny, 21. 12. 1937, 45/639.

¹⁵⁰ Tamtéž, 11. 1. 1938, 46/16.

¹⁵¹ Tamtéž, 9. 1. 1938, 46/13.

¹⁵² Moravská orlice, 20. 1. 1938, 76/16.

¹⁵³ Národní listy, 26. 2. 1938, 78/56.

kolaborantská organizace s řádově tisíci členy. Historie tohoto uskupení však sahá až do 20. let, a proto považuji za důležité alespoň stručně nastínit její vývoj.

Oficiálně vznikla 30. dubna 1930 sloučením několika menších fašistických klubů.¹⁵⁴ Jednalo se o Fašistické studentské sdružení a o Národní svaz mládeže. Jak názvy obou napovídají, členové tedy byli hlavně mladí lidé, studenti. I o finální vznik Vlajky se zasloužili právě studenti. Impulsem ke vzniku organizace byla schůzka v březnu 1930, která se konala kvůli stále se zvětšujícímu počtu zahraničních židovských studentů. Čeští studenti s tím nesouhlasili, a proto vznikl nejprve politický klub, Vlajka.¹⁵⁵ Periodikem se stal stejnojmenný měsíčník. Zajímavostí může být, že ustavující shromáždění 30. dubna 1930 se odehrálo v tom samém hotelu, ve kterém vznikla NOF, tedy pražský hotel Zlatá husa.

Mezi hlavní představitele mladých pravicových studentů patřil například Jan Vrzalík nebo Jindřich Streibl. Ideové myšlenky ale nezasáhly jen mladé lidi, ale významným řečníkem na schůzkách Vlajky se stal i plzeňský arciděkan Antonín Havelka.¹⁵⁶ Podobně jako NOF se Vlajka stavěla k hospodářské sféře, tedy po vzoru Itálie požadovala stavovský systém. Mimo jiné chtěli budovat silný národní stát, potírat německý šovinismus a také zdůrazňovali politickou i vojenskou spolupráci s Polskem.¹⁵⁷ Mezi zásady Vlajky patřil ovšem i antisemitismus a antibolševismus. Členové podporovali slovenské autonomistické snahy a byli také zapálenými obhájci pravosti známých rukopisů Zelenohorského a Královédvorského.

Mohlo by se tedy zdát, že ideově si byli členové Vlajky s členy NOF velmi podobní. Ale na rozdíl od NOF, která se proti nacismu ostře vymezovala, Vlajka k němu měla zprvu poměrně zmatený vztah, což byl asi největší rozdíl. Na jednu stranu se představitelé Vlajky viditelně účastnili sporu mezi českou a německou akademickou obcí o budovu Karolina a insignie Univerzity Karlovy na konci roku 1934. Poté ovšem od začátku roku 1937 začínají ve Vlajce přebírat moc radikální a antisemitské kruhy kolem Jana „Rysa“ Rozsévače, který se po Emmanueli Moravci stal druhým prototypem kolaboranta s německými okupanty.

¹⁵⁴ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001, s. 127.

¹⁵⁵ NAKONEČNÝ, Milan, *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*, Praha 2001, s. 13.

¹⁵⁶ MARKOVÁ, Lenka, *Plzeňská Vlajka*, Plzeň 2015, s. 47–48.

¹⁵⁷ NAKONEČNÝ, s. 14.

Vzhledem k tomu, že Vlajka působila jako politický klub a ostře se distancovala od stranického systému první republiky, nekandidovala tedy nikdy v žádných volbách. V osudových dnech na konci léta 1938 se vlajkaři definitivně přiklonili k proněmecké vlně a podporovali protibenešovské výpady. 11. listopadu 1938 byla Vlajka zakázána a nuceně odešla do ilegality, jež trvala až do vzniku protektorátu.¹⁵⁸ 15. března 1939 z ilegality vystoupili a v tu chvíli začala ona neslavná etapa v historii Vlajky. Do budoucna její členové zcela otevřeně kolaborovali s okupační mocí i s gestapem. To je však téma jiné práce.¹⁵⁹

3.15 KONEC PRVNÍ REPUBLIKY

I přes stále pokračující rozepře uvnitř strany si Gajda dokázal zachovat pozici v jejím čele a vést ji ke konci republiky. Zásadním znakem NOF po volbách v roce 1935 se stává zvýšený antisemitismus. Ten sice ve fašistických myslích byl již od počátků hnutí, nicméně v období ohrožení republiky jednoznačně vzrostl a tak Gajda ve svých projevech jasně vyzýval k „*vedení boje proti světovému židovstvu a zednářství*“.¹⁶⁰

Nemalou roli v této krystalizaci názorů hrála jistě nacistická strana v sousedním Německu. Tam už v tuto chvíli platily kruté Norimberské zákony a českým fašistům pravděpodobně nebyli proti srsti. Ve vztahu k Německu šlo ovšem o jakousi obojakost. Na jednu stranu Gajda obdivoval hospodářskou politiku nacistického Německa¹⁶¹, na druhou pak ale útočil na německou rozpínavost, neboť ta byla po anšlusu Rakouska v březnu 1938 zcela jasná. V kritické době od mobilizace vojska v květnu 1938 až do zániku republiky se NOF se svým vůdcem nicméně jasně stavěla za obranu proti německé agresi vojenskou silou. Během květnové mobilizace dokonce napsal prezidentu republiky osobní dopis, v němž mu vyslovil naprostou loajlnost. „*Proto pane presidente, ...přijměte ode mne ujištění, že v těchto historických okamžicích se můžete spoléhat na nás všechny, na mne, že věrně a poctivě budeme chránit blaho našeho státu a naší republiky do poslední*

¹⁵⁸ PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích*, Praha 2001, s. 138.

¹⁵⁹ MARKOVÁ, Lenka, *Plzeňská Vlajka*, Plzeň 2015.

¹⁶⁰ SUCHÁNEK, Marek, *Organizace a aktivity českých fašistů na Moravě v letech 1922–1945*, Brno 2010, s. 37.

¹⁶¹ Tamtéž.

kapky naší krve. Blaho vlasti jest naším nejvyšším zákonem. To je heslo strany, kterou jsem založil a kterou vedu a to tímto skutkem také dokazuji...“¹⁶²

Z onoho dopisu je fašistické odhodlání patrné. Spíše než samotnému Benešovi byli ale fašisté věrní myšlence svobodného národa. Toto dokazuje i situace z poloviny září 1938. Po norimberském sjezdu NSDAP v Německu se dostavil poslanec Fr. Zahradníček a Ing. Kácha k přednostovi kanceláře prezidenta republiky, Přemyslu Šámalovi. Byli pověřeni Gajdou a měli pro něj získat oficiální zplnomocnění pro jednání s Mussolinim. Argumentovali tím, že Gajda je místopředsedou mezinárodní fašistické organizace a zprostředkování dohody mezi všemi zúčastněnými by proto mohlo být snazší. Druhý den pak prezidentskou kancelář navštívil i sám Gajda, nicméně celá akce nezískala podporu prezidenta a proto z ní sešlo.¹⁶³ Poslední fašistický pokus výrazněji zasáhnout do dění československé politiky se tak nezdařil. O tom, že tyto plány neměly velkou šanci na úspěch, se dá jen polemizovat. Nicméně z pozdějšího chování Benita Mussoliniho je patrné, že by na jednání s českými fašisty nepřistoupil, už jen kvůli vzájemnému rozdělení sfér vlivu s nacistickým Německem. To koneckonců dokázal už při ponechání volné ruky Hitlerovi ohledně Rakouska v březnu 1938.

Gajdovo myšlenky na vedoucí roli českých fašistů v politickém vývoji tak opět ztroskotaly. Zaměřil se proto následně alespoň na podporu vojenské přípravy proti agresorovi. V uniformě ruského generála promlouval k davům z tribuny pražského Rudolfiny, v němž v roce 1938 sídlil parlament. Všechno to ale bylo marné, neboť 30. září přijala československá vláda spolu s prezidentem mnichovský diktát a Československo tím přišlo o rozsáhlá pohraniční území.¹⁶⁴ Zastánci boje proti Němcům byli zdrceni. Zdrcen byl i Gajda, který na protest vrátil britskému králi i francouzskému prezidentovi vojenská vyznamenání.¹⁶⁵

Přijetí zmíněného dokumentu československou vládou lze zcela jistě považovat za historický moment, neboť ovlivňuje myšlení a postoje lidí dodnes. Jím se totiž naprosto zásadně změnila situace v Evropě, a to po všech měřítkách, tedy

¹⁶² KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál*, Praha 1995, s. 270.

¹⁶³ PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999, s. 208.

¹⁶⁴ CABADA, Ladislav, *Český stranický systém 1890–1939*, Plzeň 200, s.53–54.

¹⁶⁵ MOULIS, Miloslav, *Vzestup a pád generála Gajdy*, Třebíč 2000, s. 133.

jak ekonomických, vojenských i politických. Adolf Hitler překonal zatím nejtěžší překážku na cestě k revizi Versaillského systému a v cestě mu nyní stála z jeho pohledu slabá Francie a Velká Británie. Ti prohlašovali, že zachránili mír pro naši dobu. Už za necelý půlrok však Hitler obsadí i zbytky okleštěné republiky a v září následujícího roku se mír rozpadne definitivně.

Druhá republika byl zvláštní útvar. Demokratické zábrany na ochranu Československé republiky selhaly a český a slovenský národ měl nyní pokračovat se svým životě v násilím okleštěném státě. Bylo potřeba se s novou geopolitickou situací určitým způsobem vyrovnat. Titulky k mapám s novými zemskými hranicemi proto hlásaly „*Malá, ale naše*“.¹⁶⁶ Otevřela se tak nová vrátka pro české fašisty, kteří se mohli pokusit přebudovat své dosavadní pozice ve zdrceném národě. Dnes již víme, že i přes počáteční náznaky iniciativy z Gajdovy strany, se NOF v politickém systému Druhé republiky nijak výrazněji neprosadila a nehrála větší roli.

¹⁶⁶ Mapa Česko-slovenské republiky (1938). *Archiv města Ostravy* [online]. [cit. 2018–03–10]. Dostupné z: <https://amo.ostrava.cz/cs/vystavy/vystava-mapy-v-promenach-casu/mapa-cesko-slovenske-republiky-1938>.

4 PŘÍPADOVÁ STUDIE NOF V PLZNI BĚHEM PRVNÍ REPUBLIKY

Přestože Národní obci fašistické se za celou dobu její existence v podstatě nepodařilo získat opravdu pevnou organizační strukturu, určité prvky se v ní vystopovat dají. Nejvyšším orgánem, který stál v čele strany (ovšem hierarchicky pod vůdcem Gajdou), byl ústřední výkonný výbor. Správa pak byla rozdělena do zemských organizací pro jednotlivá území Československa a ta podléhala zemským radám. Dalším nižším stupněm byly krajské rady, spravované náčelníkem, kterého obvykle jmenoval sám Gajda. Následně byla NOF rozdělena do žup, přičemž nejmenší jednotkou v župě byla jednota. Pokud na určitém místě nebyl dostatek členů pro vytvoření jednoty, působili v takových místech alespoň jednotliví důvěrníci.¹⁶⁷

Jak již bylo několikrát zmíněno, přesný počet členů NOF nelze s určitostí dokázat. Přesto se však dají vypátrat území, která bezesporu patřila mezi hlavní opory hnutí. Jednalo se o Prahu, Pardubicko a Moravu. Kdybych vyjmenovával dál podle důležitosti, byl bych nucen zmínit České Budějovice či Strakonice. Město Plzeň mezi fašistické bašty nicméně nepatřilo. Například při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1935 byl volební kraj Plzeň pro NOF čtvrtým nejhorším. Fašisty tehdy volilo v celém kraji pouze 3991 voličů.¹⁶⁸ Toto číslo mluví samo za sebe, a je tedy jasné, že činnost lidí sympatizujících s Gajdovými fašisty v Plzni zcela jistě nebyla příliš důležitá. To je pravděpodobně jeden z důvodů, proč téma českého fašismu v Plzni nebylo dosud historicky zpracováno. I přes tuto skutečnost se v následujících kapitolách pokusím činnost fašisticky smýšlejících lidí v Plzni přiblížit.

4.1.1 STRUKTURA NOF V PLZNI

V Plzni se o vývoj fašistického hnutí staralo několik jednot NOF, které postupně přibývaly, některé však opět zanikaly nebo se dokonce slučovaly. Označování jednot se neprovádělo podle klasického číslování odzdola nahoru, nýbrž jednoty

¹⁶⁷ VODÁK, Václav, *Národní obec fašistická a její vůdce Radola Gajda*, 1933 Praha, s. 14.

¹⁶⁸ Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění v roce 1935 na území České republiky. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k014.pdf/0085a993-b888-41dd-ab38-fbf69a98a918?version=1.0>.

přebíraly číslovku podle čísla městského obvodu, ve kterém se nacházely. Městské obvody v Plzni však měly k těm dnešním daleko a vypadaly zcela jinak, ostatně jako celá Plzeň. Obvodů bylo minimálně 16, přičemž mezi nejvzdálenější od středu města řadíme Černice, Bolevec nebo Újezd.¹⁶⁹ V těchto 16 obvodech se českým fašistům povedlo postupně vybudovat celkem 4 jednoty NOF. U Jednoty Plzeň III je dokonce dohledatelný přesný datum vzniku, u zbývajících bohužel ne.

Mezi zmíněné 4 vybudované patřila Jednota NOF Plzeň I, která se často scházela v hostincích a pivnicích okolo centra města, neboť právě do těch míst spadal městský obvod 1. Mezi nejčastější místa setkávání patřila restaurace pana Jonáka v Martinské ulici č. 1. Tyto prostory jako restaurační slouží dodnes. Dalším místem setkávání plzeňských fašistů z Jednoty NOF Plzeň I byla restaurace U Svobodů v Perlové ulici. Jednota NOF Plzeň II pracovala na území vymezeném Jungmanovou třídou (dnešní Americká), Ferdinandovou třídou (dnešní Klatovská) a řekou Radbuzou, neboť právě na tomto prostoru se nacházel městský obvod č. 2. Jako hlavní shromaždiště této jednoty lze s jistotou označit sál Řemeslnické besedy v Jagellonské ulici č. 8. Městský obvod č. 3 byl vymezen opět dnešní Klatovskou třídou a druhou hranici tvořila Skvrňanská ulice, dnešní Přemyslova. V tomto obvodu si zřídila sídlo Jednota NOF Plzeň III, konkrétně v restauraci pana Hameta, Litická č. 7. Poslední fašistické seskupení, které v Plzni vzniklo, byla Jednota NOF Plzeň V, která spadala do oblasti dnešních Slovan. Tamější členové pořádali schůzky v hostinci pana Pazáka v Plzenecké ulici nebo v hostinci pana Stupky v Koterovské ulici.¹⁷⁰ Toto územní členění fašistů v Plzni nebylo pevně dané a neznamenalo tedy, že se jednoty scházely pouze jednotlivě. Nebylo výjimkou, když se schůzka jednoty z obvodu č. 2 konala v obvodu Jednoty NOF Plzeň III nebo naopak.

Členská základna plzeňských fašistů jednoznačně nikdy nepřevyšovala počet několika stovek členů, přesto však určitou činnost vyvíjela. Každý člověk, který se chtěl stát organizovaným členem NOF, si musel podat přihlášku. Důkazem malých

¹⁶⁹ Orientační plán města Plzně. *Západočeské muzeum v Plzni* [online]. [cit. 2018-03-15]. Dostupné z: <http://www.zcm.cz/mapy/images/30/index.html>.

¹⁷⁰ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

počtů fašistů v Plzni budiž přihláška jistého Viléma Nováka, cukráře z Plzně (Příloha č. 5). Do Jednoty NOF Plzeň II vstoupil 6. února 1933 a jeho legitimace nesla řadové číslo 51. Často pravděpodobně ani fašističtí straníci, kteří tyto přihlášky vyřizovali (většinou pokladníci), neměli úplné informace o počtu svých kolegů, neboť kolonky pro číslo legitimace zůstávaly nezřídka prázdné. Přihláška byla placená. Například v roce 1933 musel člověk přispět do kasy NOF 3 korunami. Následně obdržel členskou průkazku a byl prozatímně s 3měsíční lhůtou přijat do organizace. O plnou fašistickou legitimaci si mohl takovýto čekající člen zažádat po definitivním přijetí. Každý nový řadový člen musel zároveň složit stranický slib, funkcionáři navíc podepisovali krom toho ještě revers. Slib zněl lehce pateticky, ale zcela korespondoval s tehdejší rétorikou NOF – *„Při všem, co je mi drahým a svatým, při rodné hroudě i při památce bratří, kteří dřímají v ní věčný sen, při lásce matky, při krvi posvátné, jež prolita byla za vlast a národ – slibuji, že budu vždy a všude sloužit jedině jednotnému národu Čechů a Slováků. Slibuji, že budu poslušen ve všem rozkazů svých nadřízených, že budu mlčenliv, kde mlčenlivost bude nařízena. Blaho Vlasti bude mi vždy nejvyšším zákonem. TAK SLIBUJI.“* „Blaho vlasti – nejvyšším zákonem“ bylo koneckonců oficiální heslo NOF, a jeho umístění ve stranickém slibu tak dávalo smysl.¹⁷¹

4.1.2 ČINNOST NOF PLZEŇ V PRVNÍ POLOVINĚ 30. LET 20. STOLETÍ

Činnost plzeňských fašistů před rokem 1930 bohužel není nikde zdokumentovaná, a pohled na jejich práci se nám tak naskýtá až v roce 1930. Jde o dobu, kdy v NOF vládne pevně Radola Gajda, avšak jak je známo z předchozích kapitol, strana se nacházela vlastně v neustálém štěpení. Je tedy zajímavé, že fašisté z Plzně za celou dobu své existence stáli za Gajdou a v Plzni se nikdy nezformovala odštěpenecká frakce NOF. Svůj podíl na tom pochopitelně měla Gajdova legionářská pověst a pravděpodobně také to, že Plzeň nezřídka navštěvoval.

Jeho první zdokumentovaná návštěva proběhla hned v únoru 1930. 23. února byla totiž pořádána veřejná členská schůze NOF v Plzni v sálu biografu Eden a hlavním řečníkem byl právě poslanec Gajda. Spolu s ním přijel ještě ústřední

¹⁷¹ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

tajemník NOF v Praze Ressler. Schůzi zahájil předseda místní Jednoty NOF Plzeň I Adolf Pazourek, povoláním úředník na jatkách. Gajda se za poslechu asi 350 lidí rozmluvil o vyžitosti parlamentarismu a potřebě reformace systému. Vzhledem k probíhající hospodářské krizi se pochopitelně i fašisté vezli na vlně strachu, a kritizovali tak československou vládu, že se raději připravuje na oslavy 80. narozenin prezidenta Masaryka, než aby peníze využila pro potřebné a nezaměstnané. Po Gajdovi řečnil ještě Ressler a také jeho projev byl sledován s velikým zájmem. Očekával prý, že ho v Plzni uvítá zpěv Internacionály, neboť Plzeň byla spíše známá množstvím členů v komunistické straně, a Ressler tak nabádal ke změně „rudé“ Plzně na Plzeň „národní“. Také když mluvil nehezky o ministru dr. Benešovi, ozýval se hlasitý potlesk. Na konci 2hodinové schůze zazněla hymna „*Hej Slované*“ a účastníci se v klidu rozešli. Gajda pak na oběd navštívil plzeňského obchodníka a zástupce předsedy krajské rady Josefa Vejvodu. Po krátké procházce se odebral řečnit do nedalekých Rokycan. Podobné cesty do západočeské metropole podnikala i Gajdova žena Kateřina. Například 21. dubna 1930 promluvila v restauraci U Jonáků v Martinské ulici o úkolech a organizaci Fašistické pomoci, což byla ženská složka NOF.¹⁷²

Jakkoliv se to může vzhledem k malému počtu členů zdát nepravděpodobné, tak i v Plzni se zakládaly přidružené organizace NOF. V Plzni tedy působila zmíněná ženská Fašistická pomoc a také Junáctvo. Tím však výčet přidružených organizací končí. Na začátku 30. let byl náčelníkem Junáctva v Plzni zámečník ze Škodových závodů v Plzni, jistý Brabec. Ten v dubnu 1930 prohlašoval, že se po 2leté odmlce, kdy Junáctvo nevyvíjelo v Plzni žádnou činnost kvůli špatnému vedení, začíná v organizaci opět pracovat. Známe je i jméno Brabcova zástupce. Tím byl zubní technik Klemš. Činnost Junáctva pak spočívala hlavně v pořádání cvičení na ochranu veřejných schůzí a následně v jejich ochraně. V roce 1930 je však řeč o 12–15 členech. Občas Junáci také pořádali večírky, které měly pomoci vybrat nezbytné prostředky pro chod skupiny.

Na počátku roku 1930 probíhal v Plzni mimo jiné spor mezi samotnými Jednotami, které mezi sebou soupeřily. Šlo o Jednotu I, tedy plzeňský střed, a

¹⁷² AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

Jednotu V, tedy Slovan. Žádné další jednoty NOF v Plzni v tuto chvíli neexistovaly. Bodem sporu byla jakási privilegovanost konkrétních jednot. Předseda Jednoty V, průvodčí Rudolf Kešner, to komentoval na schůzi 15. dubna 1930 slovy „...*Také v ústředí se proti naší jednotě pracovalo a byli to zejména někteří funkcionáři Jednoty Plzeň I, kteří snažili se ústřední výbor přesvědčit o bezúčelném trvání naší Jednoty v Plzni.*“ Osočován byl hlavně předseda Jednoty Plzeň I Adolf Pazourek, a sice z toho, že jeho jednání a vystupování proti sousedské jednotě bylo značně nebratrské. Celý spor „vyhrála“ jednota ze Slovan a velká část členstva přešla právě pod tuto složku.¹⁷³

A skutečně v roce 1930 můžeme vyzorovat zvýšenou činnost právě Jednoty Plzeň V. Jednatel Josef Jánský mladší, bankovní úředník, tak mohl v květnu 1930 přivítat celou řadu nových bratrů, a to jak z Jednoty I, tak i z řad dosud neregistrovaného občanstva. Do Plzně na schůze dojížděl i předseda krajské rady dr. Václav Eger ze Staňkova. Ten se na té samé schůzi v květnu 1930 nezapomněl zmínit o Lize proti vázaným kandidátním listinám, která se právě přecházející měsíc rozpadla.

Jednota Plzeň V svoji činnost skutečně rozvíjela, jak dokládá zpráva z její schůze 21. června 1930. Je možné zjistit, že se jednalo o v pořadí 3. setkání této jednoty. I bez předchozích pramenů se tedy můžeme dobrat k závěru, že tato Jednota V před rokem 1930 neexistovala. Za půl roku existence se jí podařilo místní organizaci poměrně rozjet. Pořádaly se Junácké večery, divadelní představení nebo různé exkurze či zájezdy. Problém byl vždy s nedostatkem finančních prostředků, s nímž fašisté bojovali neustále, a to nejen v Plzni. Exkurze byly proto maximálně po Plzni, například do Měšťanského pivovaru. Zájezdy pak zejména na veřejné schůze NOF, například do Domažlic nebo třeba Strakonice za účelem morálně i hmotně tamější bratry fašisty podpořit. Problém takových cest spočíval ve financování nákladného výletu. Většinou hlavní částku opatřila jednota, následně přispěl například dramatický odbor a zbytek museli doplatit movitější bratři. Za účelem lepšího financování k sobě fašisté také připojovali dramatická sdružení, například „Má Vlast“, která souhlasila s tím, že bude jednotě odvádět celých 50 %

¹⁷³ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

z čistého výtěžku. Rozvíjel se i počet členů. K červnu 1930 hlásil pokladník Martin Mareš, úředník ze skláren v Holýšově, že jednota má 100 řádně placících členů. Rovněž nepatrně vzrostl počet junáků na 20 lidí, přičemž polovinu tvořili plzeňští studenti. Lehce zarážejícím se zdá účast referenta z ústředí v Praze, Roberta Macha, na červnové schůzi. Ten, jak víme, byl z NOF vyloučen hned v lednu 1927. Přesto se v červnu zúčastnil schůze v hostinci pana Pazáka, kde promlouval o hospodářských problémech Československa.

Od poloviny roku se fašistická činnost omezila pouze na dvě členská setkání. Rok 1930 pak plzeňští fašisté zakončili velkou schůzí asi 120 osob, konané společně Jednotami Plzeň I a Plzeň V v prosinci na klasickém místě U Jonáků v Martinské ulici. Mimo těchto členů se na důvěrnou schůzi dostavili i členové z jednot NOF v Písku, Rokycanech, Strakonici a ze Staňkova. Zajímavé je, že v tuto chvíli byl předsedou Jednoty Plzeň I stále Adolf Pazourek. Dá se tedy předpokládat, že spory mezi oběma jednotami se podařilo uklidnit i na osobní úrovni.¹⁷⁴

Na zmíněné schůzi měl hlavní referát tajemník ústředí NOF v Praze Ressler. Ten v projevu značně útočil na levicové strany a obzvláště pak jejich tisk. Nevyhnul se ani stále více nastupující hospodářské krizi. U nás mimo jiné spatřoval její příčiny v plýtvání penězi ze státní kasy a jako příklad uváděl Benešovo ministerstvo zahraničí, které pro následující rok dokonce zvýšilo svůj plánovaný rozpočet. Ressler si uvědomoval potenciální možnost v nastávající situaci strhnout masy na fašistickou stranu. Svůj přednes zakončil slovy: „*Situace pro nás zraje. Nastávají velmi vážné dny a zde je nutno, aby všichni členové naši i stoupenci a přátelé naší myšlenky byli připraveni, až nás Vůdce zavolá, neboť dnes je pouze jedno možné. Tj. třeba se zbrání v ruce dobýti Hradčan a odstraniti tam ty, kteří tam sedí.*“ Poměrně radikální prohlášení se na schůzi setkalo s bouřlivým potleskem. Všudypřítomnou krizi pak dokresluje žádost předsedkyně Fašistické pomoci Emilie Kučerové o nepotřebné šatstvo a obuv pro nezaměstnané bratry.

Vůdce a poslanec Gajda se na své ovečky v Plzni přijel podívat po necelém roce a bylo jej možno opět vidět v Měšťanské besedě. Na veřejné schůzi lidu, které se účastnilo přes 500 osob, vystoupil spolu s okresním soudcem z Pardubic a

¹⁷⁴ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

předním fašistou, dr. Vojtěchem Vážným. Jako první mluvil Vážný a stejně jako Ressler před půl rokem i on hovořil především o hospodářské krizi. Poukazoval na plýtvání peněz v parlamentním systému a jako řešení navrhoval razantně snížit počet poslanců a senátorů v době krize. Zdůrazňoval také, že fašistické hnutí už dávno volalo po revizi majetku všech osob politicky činných. Připomněl také všem posluchačům, že konečným cílem fašistických snah, je „*vytvoření spojených států slovanských pod vedením znovuzrozeného národního Ruska.....takový celek by pak čítal přes 350 milionů slovanských bratří.....proti invasi germánstva*“. Před značně nabuzené publikum pak předstoupil Gajda, proti jehož hodinové řeči sice nikdo nic nenamítal, nicméně nesetkala se s tak hlasitým potleskem jako ta Vážného. Zčásti to mohlo být proto, že mluvil téměř o tom samém a publikum mohlo být toho téma přesyceno. Na závěr svého projevu nezapomněl Gajda všem připomenout, že „*hnutí NOF není politickou stranou, je to hnutí hospodářské a národní a hlásá, že jen svornou poctivostí a pilnou svědomitou prací...možno dosáhnout národního bohatství*“.¹⁷⁵

Důležitým krokem pro fašisty z Plzně bylo v roce 1931 vytvoření další jednoty, a sice Plzeň III se sídlem v tehdejší Litické, dnešní Hřimálého ulici. Přestože na policejní ředitelství v Plzni byla zpráva o vzniku nové jednoty dodána až 26. února 1931, jednota zřejmě fungovala od samého počátku roku (Příloha č. 6). Je totiž možné doložit její působení na společné schůzi všech dosavadních jednot 13. ledna. Zajímavé je, že v policejní zprávě z velké schůze lidu v Měšťanské besedě z 25. ledna je Josef Klemš uveden jako předseda Jednoty NOF Plzeň III, přestože v tu dobu o ní policie neměla mít ještě žádné oficiální informace. Že by se jednalo o skrytého informátora? Každopádně jako předseda/náčelník působil Klemš, místopředsedou byl Karel Valenta, ředitel pojišťovny, a tajemníkem se stal Josef Peřina, úředník. Na plzeňské scéně tak přibyla nová fašistická skupina a NOF celkově v Plzni jednoznačně posílila.

V této době se na fašistických schůzkách v Plzni stále častěji útočilo proti Židům a v návaznosti na to na představitele Československa. Příkladem budiž projevy referenta z ústředí z Prahy Ferdinanda Zahrádky. Ten neváhal označit

¹⁷⁵ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

Beneše za „*skrčence*“ a Masaryka rovnou za „*židovskou stvůru, která celý národ vede do záhuby*“. Zahrádka se těmito výroky nevydal na dobrou cestu a později na ně doplatil. V podobném duchu mluvil i Josef Vejvoda a nabádal, aby členstvo dodržovalo heslo „svůj k svému“ a bojkotovalo tedy židovské obchody. Široce probíraným tématem se také stala nucená abdikace španělského krále z trůnu, přičemž fašisté nezapomněli dodávat, že proběhla jen s přispěním mezinárodně-židovské bandy.¹⁷⁶

Tehdejší náladu a situaci ve fašistických řadách přibližuje názor řadového člena, jistého učitele Turka z Kozolup. Ten se v květnu 1931 na schůzi v Měšťanské besedě přihlásil ke slovu a poměrně trefně shrnul situaci, ve které se fašisté nacházeli. Privil, že: „*Až dosud na všech schůzích, kterých jsem se zúčastnil, slyšel jsem mnoho krásných řečí, ale bohužel to byly pouze jenom fráze, které snad působí na určitý druh lidí, ale pro pravé vlastence, kterým blaho vlasti leží na srdci, nemohou žádným způsobem imponovat....staráme se stále o to, co se děje ve Španělsku a v jiných státech, jako bychom neměli dost starostí u nás.....program neznamená na schůzích hezky mluvit, ale hlavně jej všade a za všech okolností do všech důsledků provádět.*“

V roce 1931 se také zčásti prostřídala organizační složka NOF v Plzni. Zástupce plzeňské župy v ústředí, Josef Vejvoda, který dosud v krajské radě zastupoval předsedu dr. Egera ze Staňkova, jej v této funkci nahradil a předsedou se stal sám. Dr. Eger se funkce vzdal dobrovolně. Konečně přišla také očekávaná změna lídra Jednoty Plzeň I, kdy zkompromitovaného Pazourka definitivně nahradil Jan Pavlík, obchodník s papírem v Plzni.

Reálně činnost fašistů v Plzni stagnovala. Za zmínku stojí pouze několik schůzek Fašistické pomoci nebo třeba zahradní koncert, který pořádala Jednota Plzeň III v restauraci Na Nové poště v Kramářových sadech v polovině roku. Nově založen byl pak v Plzni Slovanský společenský klub, který měl pěstovat bratrství a lásku mezi upřímnými Čechy a také pořádat různé večírky a zábavy, které policie NOF nepovolovala.

¹⁷⁶ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

Poměrně hodně bylo plzeňské členstvo fašistů informováno o sjezdu NOF v Pardubicích, který se měl konat v červenci 1931 k příležitosti výstavy tělesné výchovy a sportu.¹⁷⁷ Sjezd byl dopředu označován za nejdůležitější ze všech sjezdů, které se dosud konaly, a plzeňští fašisté sháněli už v dubnu prostředky na cestu. Pravdou však bylo, že sjezd neproběhl podle plánu, neboť byl prvorepublikovými úřady zakázán. Do Pardubic se i přesto dostavilo zhruba 2 tisíce fašistů, kteří se kvůli přivolanému četnictvu marně celý víkend snažili o veřejné vystoupení. I tak však během průvodu nesli členové Gajdu na ramenou a podařilo se jim uspořádat ve výstavní rotundě důvěrnou schůzi, která však byla jen nepatrnou náplastí na zakázaný velký sjezd.¹⁷⁸

Akcí, která měla v Plzni bezesporu největší účast, se stala 29. dubna 1931 přednáška arciděkana Antonína Havelky. Ten byl požádán zástupcem strany plzeňských fašistů, aby mluvil o postavení katolického kněze k českému lidu za Rakouska a v republice. Přednáška se konala v Měšťanské besedě za přítomnosti poslance Gajdy a dalších asi 700 lidí. Havelka si do pamětní knihy arciděkanského úřadu v Plzni poznamenal, že Gajda akceptoval všechny jeho návrhy a prohlásil jménem strany fašistické, že on a jeho strana chtějí a budou vždy hájiti v Československé republice křesťansko-katolickou kulturu.¹⁷⁹ Dnes už víme, že toto Havelkovo „přičichnutí“ k NOF bylo ojedinělou záležitostí a v budoucnu spolupracoval hlavně s plzeňskou Vlajkou.

Ve své stále se stupňující kritice vůči Židům a představitelům Československé republiky byli fašisté čím dál víc vynalézavější. Ve svých proslovech si půjčovali úryvky z knížek známých básníků a často hledali příklady v historii. Důkazem budiž referát pražského redaktora Ferdinanda Zahrádky, který přednesl v září 1931 v hostinci pana Pazáka v Plzeňské ulici před asi 105 lidmi. Svoji stať začal úryvkem z Písní otroka Svatopluka Čecha a tvrdil, že český národ je nyní zaprodán jako nikdy předtím. Paralely k české historii pak pokračovaly, když tvrdil, že: *„Zahraniční ministr přinesl takové zatížení pro nás, že musíme platiti nejen 300*

¹⁷⁷ Československá republika, 19. 7. 1931, 252/167.

¹⁷⁸ Lidové noviny, 20. 7. 1931, 39/358.

¹⁷⁹ AmP, fond Arciděkanský úřad v Plzni, i. č. rkp. 32309, sign. rkp. 32a2, A. Havelka - Mé životní vzpomínky a paměti.

volů, tak jako v dřívějších dobách musili králové čeští odváděti cizákům, ale tisíc volů, ba i více, poněvadž musíme za hranice odvádět ohromné miliony....“ Velmi oblíbená byla mezi fašisty také paralela s Janem Žižkou, přičemž to byl samozřejmě Gajda, kdo byl označován jako „nejlepší syn národa“. Na Zahrádkův referát pak navázal plzeňský fašista Vlastimil Brožík a označil jej za „*nejupřímnější řeč, kterou kdy někdo národu snažil se přednésti*“ a pokračoval v podobném duchu jako Zahrádka. Za častý terč svých antisemitských připomínek si fašisté vybírali kromě Masaryka, kterému stále vyčítali účast v Hilsneriádě také politika Alfréda Meissnera, který byl pochopitelně Žid a navíc ještě v minulosti zasedal v užším šestičlenném výboru pro přípravu ústavy z roku 1920. Na základě výše popsanych výroků a mnoha dalších byla následně na Zahrádku i Brožíka podána žaloba dle zákona na ochranu republiky. Soudy se pak táhly téměř 2 roky. Vlastimil Brožík byl nakonec soudem osvobozen, Ferdinand Zahrádka však rozhodnutím z 25. července 1933 obdržel trest dvou měsíců žaláře s jedním postem týdně nepodmíněně.¹⁸⁰

O stavu fašismu v Plzni na konci roku 1931 dobře vypovídá veřejná schůze Jednoty NOF Plzeň V z prosince 1931. Ze zprávy vyplývá, že někdy v předcházejících měsících vznikla Jednota NOF Plzeň II, nicméně velmi brzy se rozpustila a její členstvo hromadně přešlo do Jednot Plzeň III a V. Změnila se také osoba stojící v čele Jednoty NOF Plzeň V. Jako její předseda na této schůzi poprvé vystupoval Gustav Kreisinger, úředník státních drah. Důkazem stagnace fašistického členstva budiž zpráva jednatele Josefa Jánského, který kvitoval, že vzhledem k vzrůstu počtu členů ze 70 na 100 je Jednota Plzeň V nejlepší a vedoucí Jednotou v Plzni. Z porovnání se zprávou pokladníka Mareše z června 1930 tedy vyplývá, že v uplynulém roce musela část členů tuto Jednotu opustit, nicméně početní stav díky nárůstu zůstal zhruba stejný.

Zmíněný pokladník Martin Mareš však v NOF setrval a na prosincové schůzi se neopomněl vyjádřit k finanční situaci Jednoty. Z jeho pokladní zprávy vyplývá, že od 1. ledna do 9. prosince 1931 činil příjem jednoty 3 344 korun a 50 haléřů. Výdaje však byly 3 250 korun a 25 haléřů, což k prosinci 1931 zanechalo

¹⁸⁰ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

v pokladně pouhých 85 korun a 25 haléřů. Peněžní situace byla tedy zjevně značně tristní. Možné řešení spatřovali plzeňští fašisté ve zvýšení měsíčního příspěvku členů na 2 koruny. Celkovou ekonomickou situaci tehdejší doby, tedy nejen fašistů, vystihuje snaha o hromadné objednávání zápalek, tedy za nižší cenu, neboť právě zápalky měly být zdraženy o 10 haléřů na krabičku. Josef Jánský na schůzi mimo jiné oznámil záměr v příštím roce konečně zřídit fašistický časopis i v Plzni, což se však vzhledem k finanční situaci Jednoty muselo i tehdy zdát jako značně obtížné, ne-li nereálné. Na schůzi se také probírala situace bratra vůdce Gajdy. Ten v tu dobu v Praze bojoval o svůj poslanecký mandát kvůli Sázavské aféře. Jako by pokladník Mareš tušil, že Gajda za několik málo dní o svůj mandát přijde definitivně, jelikož apeloval na přítomné, aby přispěli peněžitými dary na zabezpečení Gajdovy rodiny. Rok 1931 plzeňští fašisté zakončili na silvestrovském večírku. Ten pořádali plzeňští Junáci a konal se v restauraci pana Bečváře na Palackého náměstí.¹⁸¹

V novém roce to pak byla opět fašistická složka Junáci, kdo jako první vykazoval nějakou činnost. 23. ledna totiž společně s Propagační radou NOF pořádali přátelský večírek pro příznivce hnutí v restauraci pana Bečváře na Palackého náměstí. Propagační rada pak na jaře domluvila ještě další koncert, opět u pana Bečváře. Jinak se však fašistické hnutí v Plzni potácelo ve stále trvající nejistotě a krizi. Čtyři první schůze fašistů v novém roce navštívilo maximálně asi 45 osob, přesto však projevy byly plamenné a jednotliví řečníci tvrdili, jak hnutí stoupá, hlavně pak na venkově. Stejný názor měl i předseda Jednoty Plzeň I Jan Pavlík, když v dubnu prohlásil, že „v Plzni nevyvíjí NOF žádnou větší činnost“, zato prý hnutí získalo nové příznivce na Blatensku, Nepomucku či Manětínsku. Na schůzích se stále jen řečnilo a řečnilo a projevy opět připomínaly jen fráze, jak poznamenal učitel Turek z Kozolup v květnu 1931. V důsledku stále horší hospodářské a ekonomické situace v republice se stupňovaly i útoky na nejen české, nýbrž i světové židovstvo, které bylo z této krize viněno. Přímo v Plzni pak obviňovali především Škodovy závody, které prý byly vedeny zahraničně-židovským kapitálem, a proto tedy propouštěly a podílely se tím na krizi. Na druhé

¹⁸¹ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

straně vyzdvihovali Plzeňský pivovar, jenž byl prý veden v duchu staré tradice a nikoho nepropouštěl. Dalším v té době velmi probíraným tématem byla Podunajská federace, která měla být ekonomickým uskupením pod protektorátem Francie.¹⁸² Fašisté tento spolek ale odmítali a považovali jej za nátlak cizích států.

V roce 1932 se opět obnovila Jednota NOF Plzeň II a jejím předsedou se stal známý plzeňský fašista Vlastimil Brožík. O její marginálnosti svědčí počet osob na její první veřejné schůzi v květnu 1932, který vystoupal na pouhých 25 posluchačů.

V květnu 1932 byl zatčen Gajdův bratr Jan Gajda spolu s několika dalšími představiteli Junáctva NOF. Později byli i přes provedené domovní prohlídky sice propuštěni, ale Junák NOF byl úředně a oficiálně zakázán. Z rozhodnutí policejního ředitelství v Plzni byly prohlídky provedeny i u plzeňských funkcionářů, ale žádný z nich nebyl zatčen. Mezi fašisty bylo toto rozhodnutí vnímáno jako nespravedlivý akt útlaku proti českému fašismu a důkaz toho, že jsou cílem spiknutí. V Plzni o tom promluvil například Josef Vejvoda na schůzi Jednoty NOF Plzeň I v červnu 1932 a jeho řeči naslouchalo přibližně 60 osob. Celou situaci tehdy Vejvoda přirovnával ke Gajdově aféře, kterou zčásti odstartoval Rudolf Bechyně svým článkem „*Hledá se generál*“¹⁸³. V této souvislosti silně kritizoval například socialistický časopis „České slovo“ a tvrdil, že píše, „*jakoby nás chtěli upálit*“. Na adresu domovních prohlídek, při kterých se ovšem nenašly žádné kompromitující materiály, pak dodal: „*u nás se mohou najít pouze dvě věci, a to je naše české srdce, které bije pro český stát, a silné ruce na jeho obranu*“¹⁸⁴

Radola Gajda se měl dle plánu opět dostavit do Plzně na veřejnou schůzi NOF v září 1932, předsedající Jan Pavlík však Gajdu omluvil a 140 posluchačů se v Řemeslnické besedě muselo spokojit s méně známými řečníky. Mluvílo se hlavně opět o obecných cílech fašismu a také o posledních politických událostech. Velmi nelibě nesli stále fašisté stále pokračující zákazy jak fašistických projevů, tak i důvěrných schůzí. Policejní zprávy tyto akce zakazovaly z důvodů „*zachování veřejného klidu a pořádku*“.¹⁸⁵ Takto byla také zakázána například zářijová schůze

¹⁸² Lidové noviny, 31. 3. 1932, 40/164.

¹⁸³ Nová svoboda, 13. 5. 1926, 3/19.

¹⁸⁴ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

¹⁸⁵ Tamtéž.

lidu, na které měla v Plzni na Lochotíně vystoupit Gajdova choť spolu se soudcem Vážným. Řečník František Kojzar ze Žihobce neustávající perzekuci připisoval fašistickému programu, hlavně pak bodům o revizi pozemkové reformy či bodům o revizi majetku všech osob veřejně ustanovených. Na schůzi pak promluvil i Josef Vejvoda, který opět tvrdil, že fašismus na venkově získává stále větší podporu. Připustil však, že se v řadách NOF nachází jen málo schopných řečníků, a i to byl pravděpodobně jeden z důvodů, proč agitace NOF v Plzni značně trpěla.

I přes poměrně časté schůze ve druhé polovině roku, které se konaly jedenkrát do měsíce, nevyvíjela plzeňská NOF žádnou zaznamenanou činnost. Stále se pouze řečnilo, většinou o špatných hospodářských poměrech. Vina byla znovu dávána Židům a jejich posluhovačům. Opět se také poukazovalo na špatný stav ministerstev a zbytečnost některých resortů. Gajda se v Plzni už toho roku neukázal, poslal místo sebe však na závěr roku svoji manželku, která v prosinci 1932 v restauraci Střelnice promluvila o významu ženy a matky pro národ a pro stát. Ze zápisu z této schůze také vyplývá, že někdy v předcházejícím měsíci byla zakázána přidružená ženská organizace NOF Fašistická pomoc.¹⁸⁶

Následující roky byly pro NOF důležité nejen neúspěšným pučem v Brně-Židenicích. Je tedy k politování, že v plzeňských archívech jsou zdokumentovány jen značně útržkovitě a zdaleka ne tak hojně jako roky předcházející.

Na začátku roku 1933 se 16. ledna konala veřejná členská schůze asi 65 osob. Bylo to tedy pouhých 5 dní před neúspěšným pokusem o obsazení brněnských kasáren. Schůze probíhala ve stejném duchu jako ty z konce roku minulého. Zajímavé je snad pouze zjištění, proč dosud nebyl v Plzni zvolen krajský náčelník. Dle předsedy Jednoty NOF Plzeň V to bylo z výslovného přání bratra vůdce, což je přinejmenším podivné.

Jak plzeňští fašisté prvotně reagovali na židenické přepadení, bohužel nezjistíme, neboť poslední doložená schůze NOF v Plzni v roce 1933 se sice konala v únoru, nicméně byla z důvodu komunistických demonstrací na Skvrňanské třídě rozpuštěna téměř ještě dříve, než začala.

¹⁸⁶ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

Z hlediska organizačního se dochovaly alespoň 2 změny. Ta méně důležitá proběhla v bývalé Krajské radě NOF, která od 19. ledna 1933 vystupovala pod názvem Okresní rada NOF, avšak byla ještě v prosinci téhož roku opět zrušena a nahradila ji původní Krajská rada. Rovněž byla zrušena Propagační rada NOF, která se zaslouhovala o pořádání různých setkávání. Důležitější pak bylo, že právě ona Krajská rada k 1. prosinci 1933 z organizačních důvodů zrušila všechny dosavadní Jednoty NOF v Plzni (tedy I, II, III a V) a nahradila je jedinou Jednotou centrální. Organizační změny neustál například Vlastimil Brožík, který byl ještě nedávno náčelníkem zmíněné Okresní rady NOF. Vyloučen z fašistických řad byl usnesením Krajské rady pro údajné nefašistické jednání.¹⁸⁷

4.1.3 NÁRODNÍ FRONTA

Rok 1934 se pro české fašisty nese ve znamení Národní fronty, která byla v Praze ustanovena 7. dubna 1934. K tomuto směru se připojili i plzeňští fašisté a Jednota NOF Plzeň tak splynula v novém národním útvaru.

Ustavující schůze NF se konala 10. května v zimní zahradě hotelu Praha za účasti 73 osob. Shromáždění si za úkol dalo utvořit v Plzni místní organizaci NF a zvolit přípravný výbor. Svolavatel Jan Pavlík zdůrazňoval, že celá akce je ustavena na základech demokratických, není akcí protistátní a směřuje pouze proti diktátu nynějších politických stran. Josef Vejvoda jeho slova doplnil čtením vybraných odstavců programu NF, který se vydával jako brožura a tiskl se v Praze. Vyzdvihoval body, v nichž hnutí trvalo na svrchovanosti a samostatnosti národního státu, nedotknutelnosti hranic, republikánské formě a zajištění právního řádu a občanských svobod. Zároveň sice uznávali autonomistické snahy Slovenska, jimiž však nesměla být ohrožena celistvost, jednota a síla státu. Na schůzi se vydávaly přihlášky do nového celku. Heslo „*Blaho vlasti zákonem nejvyšším!*“ se dostalo i na tuto přihlášku, což demonstrovalo vliv fašistů v novém uskupení.

Konkrétně v Plzni pak bylo předsednictvo nové organizace z větší části právě fašistické. Předsedou se stal Václav Pešek, stavitel z Plzně, rovněž bývalý městský rada za stranu národně demokratickou, z níž byl nedlouho předtím vyloučen. Funkci

¹⁸⁷ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

původně vykonávat nechtěl a poukazoval na to, že by ji měl vykonávat někdo mladší. Paškovi bylo v té době 68 let. Nakonec se jí po přemlouvání přeci jen ujal. Místopředsedou byl zvolen nám známý 55letý Rudolf Kešner, jednatelem teprve 26letý úředník Jan Konrád a pokladníkem dokonce 25letý zubní technik Oldřich Klemš. Tedy kromě Paška všichni členové předsednictva byli bývalí funkcionáři NOF v Plzni. Zapisovatelem se stal úředník Václav Šimandl. Oba revizoři byli rovněž fašisté, Jan Müller a Karel Valenta. Druhé jméno si zapamatujeme. Organizace navíc měla 2 zastupující revizoři a další 4 členy výkonného výboru.¹⁸⁸

Ještě v květnu, 30., se konala důležitá schůze NF, která v Plzni vzbudila větší emoce než jakékoliv dosavadní fašistické schůze. Svůj podíl na tom rozhodně mělo 500. výročí bitvy u Lipan. K této příležitosti se totiž na náměstí Republiky konal projev starosty města a poslance Lud'ka Pika a jeho náměstka advokáta dr. Šípa. Již v průběhu projevů se dal v řadách sociálně-demokratické mládeže spatřit určitý ruch. Ta pak ještě před koncem akce na náměstí místo opustila a přiblížila se k Měšťanské besedě, ve které se konala veřejná schůze pořádaná NF. Mezitím další členové sociální demokracie, kteří byli na schůzi v Besedě od počátku, neudrželi nervy při řeči dr. Lochnera z Prahy a provolávali v sále „*Pryč s fašismem!*“, „*To je lež!*“ nebo „*Ať žije Masaryk!*“. V sále nastal takový hluk, že nešlo pokračovat. Pořadatelům se sice povedlo skupinku asi 15 osob vytlačit do chodby před sálem. Hluk a snaha schůzi přerušit však pokračovaly dále, a proto bylo z příkazu intervenujícího komisaře Štěpánka nařízeno chodbu vyklidit a zajistit pořádek. Úkolu se zhostila uniformovaná jednotka, přivolaná o něco dříve. Všichni přívrženci sociální demokracie se tak sešli před budovou Besedy a zprvu hlouček se příchodem dalších lidí z náměstí rozrostl na asi 300 osob. Skandovala se opět hesla s Masarykem nebo třeba „*Fašismus znamená novou válku!*“. Vzhledem k tomu, že někteří přítomní chtěli vniknout do místnosti schůze, byli stráží vytlačeni směrem k hotelu Smitka a do Martinské ulice. Tam setrvali v hloučkách asi půl hodiny a následně se v klidu rozešli. Dle policejních zpráv vše proběhlo v klidu a bez použití policejních obušků. O celé události se psalo například v Národních listech¹⁸⁹.

¹⁸⁸ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

¹⁸⁹ Národní listy, 2. 6. 1934, 74/150.

Tato událost svědčí o nepopulárnosti seskupení pravicových sil v Plzni, tj. Národní fronty. Obavy z ohrožení veřejného pořádku trvaly nadále, a proto byly NF zakazovány i důvěrné schůze či přednášky. Důkazem budiž například přednáška naplánovaná na 21. října 1934. Na ní měl na téma hospodářských poměrů našeho státu a jiných států zahraničních promluvit dr. Stanislav Nikolau, a to opět v Měšťanské besedě. Policejní ředitelství v Plzni však žádost o její povolení zamítlo s tím, že vzhledem ke zkušenostem z 30. května (tedy téměř 5 měsíců staré události) se dá opět počítat s pokusy o narušení veřejného pořádku. Proti tomu se jednatel Konrád odvolal a zdůrazňoval, že téma přednášky nijak zákon nenarušuje a navíc jde o přednášku určenou jen pro členy či jejich blízké. I odvolání však bylo zamítnuto z důvodu daných místních poměrů a celkové situaci ve městě. Konkrétně se pak policejní ředitelství obávalo případných demonstrací před budovou Měšťanské besedy.¹⁹⁰ Téma zmíněné přednášky pochopitelně nebyl takový problém.

Časově se už v tuto chvíli nacházíme v době, kdy si Gajda vstup do většího pravicového hnutí rozmyslel a se sobě věrnými NF opustil. V této době nastává v Plzni fašistické vakuum, neboť až do září 1935 v Plzni žádná buňka NOF nevznikla a nepůsobila. Na počátku roku 1935 se ještě NF pokoušela pořádat veřejné schůze či přednášky, nicméně byly buď zakazovány anebo měly pouze minimální dopad. Následná činnost místní organizace Národní fronty dále mizí.

4.1.4 OBNOVENÁ NOF V PLZNI

Fašisté z NOF se v Plzni znovu seskupili až na schůzi konané 16. září 1935 v centru města. Tam si také zvolili nové plzeňské vedení, které muselo v podstatě začínat od znova. V čele obnovené Jednoty NOF Plzeň I se ocitl bývalý revizor NF, 70letý Karel Valenta. Místonáčelníkem byl Břetislav Kašpárek, jednatelem Jaroslav Lacina a pokladníkem Jan Konšal. Až na Valentu tedy všechno dosud neznámé osoby. Zdá se také, že původní funkcionáři z poloviny 30. let se s Gajdovými myšlenkami rozešli, alespoň prozatím. Sekretariát byl zřízen ve Skrétově ulici,

¹⁹⁰ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

v březnu následujícího roku byl pak přenesen do Jagellonské 8, tedy do budovy Řemeslnické besedy.¹⁹¹

Aby Gajda alespoň trochu povzbudil křehkou fašistickou Plzeň, zavítal na veřejnou volební schůzi v říjnu 1935 do sálu biografu Nebe (Příloha č. 4). 13. října se totiž konaly v Plzni obecní volby do místní samosprávy, a tak bylo třeba provést alespoň minimální agitaci ve fašistický prospěch. Od těch minulých v roce 1929 uběhlo přesně na den 6 let. Tehdy do 60členného zastupitelstva dosadily své lidi nejvíce 3 strany. Sociální demokraté 24, národní socialisté 15 a národní demokraté 10.¹⁹² V těchto volbách fašisté nekandidovali. A ani nové volby pro ně nedopadly dobře, vzhledem k tehdejší situaci fašistů v Plzni. Z celkového počtu 71 915 hlasů volilo fašisty pouze 588 voličů, tedy ani ne 1 procento. S takovým výsledkem pochopitelně nezískali ani jediný mandát na radnici. Plzeň celkově ovládli opět sociální demokraté s 20 mandáty, přestože si trochu pohoršili. Za nimi následovali národní socialisté se 17 mandáty a třetí překvapivě skončilo Národní sjednocení s 9 mandáty.¹⁹³ Tedy nacionalisticky orientované politické uskupení vzniklé spojením národní demokracie, Národní ligy a Národní fronty. Z výsledků je zřejmé, že určitý hlad po českém nacionalismu se v Plzni nacházel, nicméně příslušníci NOF, pravděpodobně zejména svým antisemitismem, řadu potenciálních členů odradili.

Následující rok se sice pořádaly fašistické schůzky v Plzni téměř každý měsíc, organizace se nicméně potácela pořád v existenční krizi, jelikož i přes pokračující řečnění přibývali noví členové jen zoufale pomalu. Například na valnou hromadu Jednoty NOF Plzeň I v únoru 1936 sice přijel tajemník poslaneckého klubu NOF Balabán, nicméně dostavilo se pouze 38 osob. Z toho ještě někteří byli delegáti Jednot ze Štěnovic, Radnic či Srbic. A tak jeho ofenzivní řeč proti Židům a návrhy, jak o polovinu snížit počet ministrů, měla pouze minimální dopad. V organizačním vývoji fašistů v Plzni se v té době odehrála alespoň jedna zajímavá událost. Rudolf Kešner, průvodčí a dlouholetý náčelník Jednoty NOF Plzeň V, se zřejmě neshodl s myšlenkami Národního sjednocení a rozhodl se opět vrátit do NOF. Zřejmě za to, že v Národní frontě/Národním sjednocení vydržel tak dlouho,

¹⁹¹ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

¹⁹² Národní listy, 8. 10. 1935, 75/276.

¹⁹³ Čech, 19. 10. 1935, 60/42.

byl zvolen „pouze“ místonáčelníkem Jednoty I, místo náčelníka si prozatím ponechal Karel Valenta. Jiná místa se ve vedení nezměnila, a obsazení tak zůstalo totožné s výsledky zářijové volby minulého roku. Ovšem ne na dlouho. Už ze zápisu z květnové veřejné schůze, které se zúčastnilo asi 75 osob, lze zjistit, že Kešner Valentu na místě náčelníka opět vystřídal. Zdá se pravděpodobné, že Valenta mu místo přenechal dobrovolně, vzhledem k svému vyššímu věku a počtu Kešnerových zkušeností. Možná právě díky těmto zkušenostem hlásil jednatel Lacina, že v květnu obdržel dosud 20 nových a kvalitních přihlášek. Patrně to však bylo vysoce ojedinělé, jelikož žádnou schůzi v roce 1936 nenavštívilo více než právě tuto, tedy 75 osob.¹⁹⁴

Další schůze se konaly v červnu, srpnu, září, říjnu a ve své podstatě byly všechny přednášky na nich přednesené o tom samém, tedy antisemitismu. V průběhu roků 1935 a 1936 lze skutečně vyzorovat zvýšenou vlnu odporu proti Židům na zmíněných přednáškách. Takové projevy v Plzni pronesli například poslanec dr. Bražnovský, nový tajemník poslaneckého klubu NOF Šlechta nebo zemský poslanec za NOF Karásek. Obvinění ze spolčení s židovským kapitálem padala na všechny strany a pochopitelně i na tu prezidentovu. Jako příklad této antisemitské rétoriky je více než vypovídající řeč fašisty Oskara Ruperta z Plzně z 2. září 1936. *„Kdo bojoval za naši svobodu? Češi a Slováci, zatím co žid se ulejšval někde v kanceláři. Kdo byl popraven za světové války jako velezrádce? Čech a Slovák, zatím co žid špicloval. Kdo trpěl bídou a hladem? Čech a Slovák, zatím co žid se válel na žocích peněz. Kdo pracuje jako horník v dolech, jako dělník v lomech a jako sedlák na poli? Čech a Slovák, zatím co žid okrádá bližního. Kdo jsou největšími vlastenci a budou bránit ve válce národ? Čech a Slovák, zatím co žid prodá národ Moskvě. Kdo hyne na divokých šachtách a bydlí ve skalách? Český a slovenský člověk, zatím co žid se válí ve vytopených palácích. Kdo je nucen žebrotou chránit své děti před smrtí hladem? Český a slovenský člověk, zatím co žid chodí po kavárnách provokovat svou němčinou. Proto volám vstupujte hromadně do NOF, která jest hnutím, jenž jedině nekompromisně bojuje proti dnešnímu*

¹⁹⁴ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

*mravně zchátralému režimu socialistických stran a které důsledně provádí heslo „Svůj k svému!“.*¹⁹⁵

Původní zápisy z období po konci roku 1936 ohledně plzeňské NOF se v archívech nevyskytují, a dosavadní výpověď o jejich činnosti proto není zcela kompletní. Nicméně i tak je z předcházejícího textu patrná marginálnost fašistů v Plzni. Kromě textu samotného jsou nejvíce vypovídající dochované počty členů Jednot NOF v Plzni, které dávají tušit, že fašismus byl v západočeské metropoli skutečně okrajovou záležitostí pro několik desítek občanů.

¹⁹⁵ AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota NOF.

ZÁVĚR

Fašistické ideje byly mezi světovými válkami značně populární, a jinak tomu nebylo ani v Československé republice. Proto se v ČSR postupně vyprofilovala minimálně jedna zásadní skupina, Národní obec fašistická. Dnes už víme, že její úspěch se nikdy nekonal a na základě předchozího textu se dá dobrat několika důvodů, proč se tak stalo.

Přestože se snažila NOF vystupovat jako jednotný celek, ve skutečnosti tomu tak nikdy zcela nebylo a strana byla minimálně na personální rovině značně rozpolcená. Občas to zašlo tak daleko, že se z mateřské organizace odtrhla určitá složka a nějakou chvíli působila jako přímá konkurence NOF. Tento stav trval většinou do doby, než se NOF podařilo ji zpět pohltit, ale v tu chvíli už se oddělila další část a tak to šlo stále dokola.

Zásadní roli, i pro veřejnost, hrál vůdce NOF Radola Gajda. Gajda byl díky své účasti ve Velké válce mezi běžnými lidmi oblíbený, a tak se zprvu zdálo, že jeho přítomnost v nové politické organizaci jí zajistí růst a stabilitu. Lze polemizovat o tom, jak moc ale zapříčinil pravý opak, neboť Gajda byl velmi neústupný a kompromisu s ním se proto nedosahovalo snadno. V určitých věcech Gajda tak fašisty více rozděloval, než stmeloval. Navíc byl politicky nezkušený, a proto se naděje na zkušené vůdcovství poměrně brzy vytratily. Důkazem budiž Gajdovo krátkozraké rozhodnutí nezúčastnit se komunálních voleb v říjnu 1927. Lze jen spekulovat, zda by právě tyto volby nepomohly fašistům získat alespoň nějakou širší členskou základnu, ve světle nedávno Gajdou obrozené.

Dalším z důležitých faktorů jsou pochopitelně finance. A těch se českým fašistům nikdy nedostávalo v plné míře, tak jak by si přáli. Když k tomu připočteme Gajdovo nákladný životní styl a v neposlední řadě výdaje na četné soudní spory, byli fašisté téměř pořád na mizině. To samozřejmě činilo agitaci velmi obtížnou a v porovnání s ostatními politickými stranami tak fašisté téměř nebyli slyšet. Když už fašisté chtěli být slyšeni, dělali to téměř vždy za pomoci násilí, což jistě obyčejné lidi nijak nelákalo, ba spíše naopak. Nejvýraznějším násilným projevem fašistů byl Židenický puč, od kterého se muselo vedení strany oficiálně distancovat. I přesto však byla alespoň částí veřejnosti NOF s pučem spojována.

V neposlední řadě pak k neoblíbenosti NOF přispěla alespoň zdánlivá podobnost s nacistickým hnutím v sousedním Německu, jež se hlavně ve 30. letech staralo o horké chvílky v československé politice, a to přestože NOF v kritických chvílích stála jasně na straně oficiálních orgánů ČSR a stavěla se za její obranu.

Tyto a mnoho dalších důvodů měly za následek to, že v jediných parlamentních volbách, kterých se strana zúčastnila samostatně (1935), získala pouhá 2 % všech hlasů. Gajda se svými „bratry“ tak v Poslanecké sněmovně seděl vlastně jen do počtu.

Samostatné shrnutí by zasloužila případová studie o fašismu v Plzni. Z předcházejícího textu je patrných několik faktů. Ani Plzni se nevyhnuly fašistické ideje a postupem času se v ní zformovalo několik jednot NOF v různých částech města. Tyto jednoty však měly tak minimální počty členů, že by se daly spíše označit za zájmové kroužky. I v Plzni se projevil fašistický trend nejednotnosti a tak i plzeňské jednoty mezi sebou vedly různé spory a svoji situaci si tak neulehčovaly. Výsledky komunálních voleb z roku 1935 dávají zcela jasnou představu o tom, kolik Plzeňanů si přálo mít na radnici fašisty.

Tím se dostávám k vyhodnocení mých předpokladů, hypotéz a otázek z úvodu práce. Z dochovaných archivních materiálů lze zjistit, že čeští fašisté v Plzni tvořili jednu z částí politické mozaiky ve městě. Až na výjimky však nenarušovali běžný chod města a život jeho občanů. Tuto skutečnost přisuzuji nízkému počtu plzeňských členů. Zmíněnou výjimkou budiž například nepokoje z 30. května 1934, které však oficiálně spadají pod hlavičku Národní fronty, nikoliv NOF. Z marginálnosti strany také vyplývají její volební výsledky a naopak. Proto na plzeňské radnici nikdy v radě města nezasedl ani jediný fašista. Schopnost strany ovlivnit situaci v Plzni byla kvůli této skutečnosti v podstatě nulová.

Za příčiny tohoto neúspěchu se dají považovat stejné důvody, jako pro neúspěch celorepublikový. Mezi regionální specifika lze zařadit velký počet dělníků, kteří inklinovali spíše ke komunistické straně, nebo k sociální demokracii, za jejíž baštu je možno tehdejší Plzeň považovat.

Důležitým faktorem je také přítomnost vůdčí osoby, v tomto případě spíše její absence. Gajda sice Plzeň několikrát navštívil, nicméně k tomu, aby se do

plzeňských jednot hlásilo více lidí, bylo potřeba silné osobnosti v Plzni neustále. Na základě policejních zpráv lze tvrdit, že se v Plzni řečnilo hodně, nicméně žádný z plzeňských fašistů zřejmě nebyl tak charismatickou osobou, aby do hnutí přilákal nové členy. Pokud už noví členové přibývali, šlo většinou o několik momentálně nespokojených osob, pravděpodobně v souvislosti s hospodářskou krizí.

Český meziválečný fašismus se nikdy nestal důležitým politickým proudem a po celou dobu své existence byl na úplném okraji politického spektra. I přes tuto skutečnost, je však třeba vidět, že určitý potenciál NOF měla, ale nedokázala ho správně v těch klíčových momentech využít.

SEZNAM ZKRATEK

DNP – Německá nacionální strana (Deutsche Nationalpartei)

DNSAP – Německá nacionálně socialistická dělnická strana (Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei)

NOF – Národní obec fašistická

MNOF – Moravská národní obec fašistická

MNO – Ministerstvo národní obrany

NF – Národní fronta

NSDAP – Nacionálně socialistická německá dělnická strana (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei)

SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Nevydané prameny

Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16 12/1, karton 140 Jednota národní obce fašistické.

Archiv města Plzně, fond Arciděkanský úřad v Plzni, i. č. rkp. 32309, sign. rkp. 32a2, A. Havelka - Mé životní vzpomínky a paměti.

Dobový tisk

Čech

České slovo

Český deník

Fašistický jih

Lidové noviny

Moravská orlice

Národní listy

Nová svoboda

Literatura

ARENDOVÁ, Hanah, *Původ totalitarismu*, Praha 1996.

ARON, Raymond, *Demokracie a totalitarismus*, Praha 1993.

CABADA, Ladislav, *Český stranický systém 1890–1939*, Plzeň 2000.

ČECHUROVÁ, Jana, *Česká politická pravice*, Praha 1999.

FARGAŠOVÁ, Eva, *Nástin vývoje organizací českého fašistického hnutí v letech 1921–1929*. In: Sborník k dějinám 19. a 20. století, roč. 1989, č. 11.

GAJDA, Radola, *Moje paměti*, Brno 1996.

GREGOROVIC, Miroslav, *Kapitoly o českém fašismu*, Praha 1995.

HABRMANOVÁ, Magda, *Počátky fašistického hnutí ve Slezsku a na Ostravsku*. In: Slezský sborník, 92, 1994, 3-4.

HOLMAN, Robert, *Velká deprese: sborník textů*, Praha 2004.

HUŇÁČEK, Zdeněk, *Český antifašismus a odboj*, Praha 1988.

- KAUTMAN, František, *Naděje a úskalí českého nacionalismu*. Viktor Dyk v českém politickém životě, Praha 1992.
- KELLY, David Donald, *The Czech Fascist Movement, 1922—1942*, Lincoln 1994.
- KLIER, Petr, *Český fašismus v jižních Čechách v meziválečném období (1922-1939)*, Brno 2000.
- KLIMEK, Antonín, HOFMAN, Petr, *Vítěz, který prohrál: generál Radola Gajda*, Praha, Litomyšl 1995.
- KOTLÁN, Pavel, *Fašismus a jeho česká podoba*, Přerov 2001.
- LEVY, Carl, *Fascism, National Socialism and Conservatives in Europe, 1914–1945: Issues for Comparativists*. In: *Contemporary European History* 8, 1999, s. 97-126.
- MOULIS, Miloslav, *Vzestup a pád generála Gajdy*, Třebíč 2000.
- NAKONEČNÝ, Milan, *Český fašismus*, Praha 2006.
- NAKONEČNÝ, Milan, *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*, Praha 2001.
- NOLTE, Ernst, *Fašismus ve své epoše*, Olomouc 2009.
- O'SULLIVAN, Noël, *Fašismus*, Brno 2002.
- PASÁK, Tomáš, *Český fašismus 1922–1945 a kolaborace 1939–1945*, Praha 1999.
- PASÁK, Tomáš, *K historii českého fašismu*, Praha 1985.
- PAVLÍČEK, Jaromír, *Český fašismus*. In: MALÍŘ, Jiří, MAREK, Pavel a kol., *Politické strany*, Brno 2005.
- PAYNE, Stanley, *A History of Fascism, 1914-1945*, Medison 1995.
- PEJČOCH, Ivo, *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, Praha 2011.
- PEŠA, Václav, *K otázce počátků fašistického hnutí v českých zemích*. In: *Časopis Matice Moravské*, 72, 1953.
- VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav, *Politický systém České republiky: historie a současnost*, Praha 2011.

VYKOUPIĽ, Libor, *Jiří Stříbrný v čele vlastní strany*. In: Časopis Matice Moravské, roč. 116, 1997, 1.

ZORACH, Jonathan, *The Enigma of the Gajda Affair in Czechoslovak Politics in 1926*. In: *Slavic Review* 36, 1976, s. 683-698.

Kvalifikační práce

BENDA, Michal, *České fašistické hnutí v období první Československé republiky s důrazem na vývoj v pardubickém regionu*, Pardubice 2014.

KRÁL, Martin, *Tisk českého fašismu v období Velké hospodářské krize*, Praha 2012.

KRÁLOVÁ, Kateřina, *Velká mostecká stávka optikou dobových deníků*, Brno 2007.

MARKOVÁ, Lenka, *Plzeňská Vlajka*, Plzeň 2015.

SUCHÁNEK, Marek, *Organizace a aktivity českých fašistů na Moravě v letech 1922-1945*, Brno 2010.

Internetové zdroje

Digitální knihovna: Moravská orlice. *Digitální knihovna* [online]. 1927 [cit. 2018–03–14].

Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/periodical/uuid:0f97df60-c451-11de-92ae-000d606f5dc6>

Mapa Česko-slovenské republiky (1938). *Archiv města Ostravy* [online]. [cit. 2018–03–10]. Dostupné z: <https://amo.ostrava.cz/cs/vystavy/vystava-mapy-v-promenach-casu/mapa-cesko-slovenske-republiky-1938>

Orientační plán města Plzně. *Západočeské muzeum v Plzni* [online]. [cit. 2018–03–15]. Dostupné z: <http://www.zcm.cz/mapy/images/30/index.html>

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění v roce 1929 na území České republiky. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018–03–20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k012.pdf/ba282401-3da1-49b2-9274-c1d5e5617f16?version=1.0>

Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění v roce 1935 na území České republiky. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018–03–15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k014.pdf/0085a993-b888-41dd-ab38-fbf69a98a918?version=1.0>

Zajímavosti ze zákulisí voleb. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2018–03–20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k013.pdf/c05f98bf-cf95-4896-a59b-ff28a8e46321?version=1.0>

Zákon ze dne 9. června 1933. *Sbírka zákonů a nařízení státu československého* [online]. [cit. 2018–03–21]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1933/035-1933.pdf>

RESUMÉ

The ideas of fascism were very popular between the world wars and it was not different in the Czechoslovakia. Národní obec fašistická (NOF) gradually became the strongest representative of Czech radical right wing movement. Its leader was veteran of the First World War Radola Gajda. Today we know that NOF never took over the Czech government and we can name several reasons why it never happened.

First of all it is important to say, that even though NOF seemed like completely unified political party, there were always some struggles. Factions were leaving and then joining the main NOF again and again. That was one of the reasons, why the number of members was never really high. In addition the party never had any major financial resources and it greatly limited its possibilities, because almost every other political party had more money and so NOF was barely heard. The only time the fascists drew somebody's attention was then they fought in the streets with communists and other political opponents.

Very problematic was also the leader Radola Gajda. He was very unbending and it was very difficult for him to make compromises because of his nature. Even though he was very popular amongst the common people, he was inexperienced in politics and that made him not very good politician.

The thesis sums up basic information about the development of Czech radical right wing movement from the creation of Czechoslovak republic till the Munich agreement. The main contribution lies in the case study of Czech fascism in the city of Pilsen. Research shows, that the fascist were not very strong in Pilsen. There were only a few hundred of them and that is probably one of the reasons why this topic was never really processed in Czech literature. But I think it is important, because of the small details we can imagine the life in interwar Pilsen more accurately.

The Czech radical right wing movement was never really had any major impact on Czech politics, but it is crucial to know that it had certain potential. Luckily the NOF failed to take advantage of it.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Radola Gajda

Zdroj: <http://www.wpep.estranky.cz/fotoalbum/general-radola-gajda/29.html>

Příloha č. 2 – Tabulka výsledků voleb do poslanecké sněmovny v roce 1929

VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ČSR V ROCE 1929

Tabulka 21 Platné hlasy podle stran a volebních krajů (abs.) - v pořadí podle zkratky názvu

Strana (zkratka názvu)	Volební kraj - Čechy										Čechy celkem	Volební kraj - Morava a Slezsko					Morava a Slezsko celkem	České země celkem
	Praha A	Praha B	Pardubice	Hradec Králové	Mladá Boleslav	Česká Lípa	Louny	Karlovy Vary	Píseň	České Budějovice		Jihlava	Brno	Olomouc	Uher. Hradiště	Morav. Ostrava		
ADVP	x	x	x	x	x	x	x	6 671	x	x	6 671	x	x	x	x	x	x	6 671
ČSDSD	79 986	92 956	49 863	38 990	46 907	10 503	60 824	2 974	115 319	37 086	535 408	25 786	56 597	64 282	27 190	95 786	269 641	805 049
ČSL	45 708	52 292	41 213	30 743	27 269	1 433	10 228	372	17 404	29 238	255 900	42 324	83 016	68 361	68 241	59 994	321 936	577 836
ČSND	48 144	44 868	10 186	15 594	20 269	2 843	23 664	1 531	20 483	13 477	201 059	3 137	10 734	12 768	6 293	23 264	56 196	257 255
ČSNS	104 767	117 870	41 756	41 742	73 555	12 090	63 263	3 908	42 956	34 055	535 962	18 129	70 000	28 739	18 504	42 275	177 647	713 609
čsžoss	29 639	32 971	16 861	20 306	25 280	1 643	18 128	670	15 760	14 950	176 208	11 027	19 553	20 170	11 950	14 849	77 549	253 757
DCV	1 701	1 432	7 035	21 088	27 361	50 558	25 049	40 693	23 341	23 680	221 938	25 150	19 329	45 574	462	35 644	126 159	348 097
DNP	969	502	1 083	4 513	15 568	33 065	19 425	31 764	11 189	6 106	124 184	11 057	10 368	15 545	x	27 842	64 812	188 996
DNSAP	754	832	1 713	8 672	29 471	34 005	32 358	25 772	x	2 800	136 377	3 773	7 748	22 884	x	33 314	67 719	204 096
DSDAP	2 293	2 379	9 029	25 960	22 122	90 126	66 090	106 483	41 985	20 584	387 051	9 904	24 840	42 319	823	36 984	114 870	501 921
DW29	7 972	7 558	12 369	20 221	26 764	67 778	31 294	49 017	43 261	22 648	288 882	19 242	18 328	32 744	991	19 265	90 570	379 452
HLS	x	x	959	x	x	x	x	x	x	x	959	x	7 080	2 032	4 655	6 646	20 413	21 372
KSČ	58 918	57 993	15 955	18 600	57 406	42 109	74 488	37 377	17 902	17 690	398 438	16 009	42 555	28 631	22 742	52 208	162 145	560 583
Liga	23 125	23 067	1 721	1 788	3 542	628	2 054	x	2 473	2 442	60 840	x	2 672	2 236	1 049	2 248	8 205	69 045
PaŽ	4 069	2 792	x	470	394	855	2 698	773	1 646	x	13 697	1 566	3 359	2 512	2 259	30 710	40 406	54 103
RSZML	88 123	95 456	57 654	49 146	71 696	2 656	38 579	1 881	55 968	63 334	524 493	44 401	56 474	53 077	35 437	35 122	224 511	749 004
Celkem	496 168	532 968	267 397	297 833	447 604	350 292	468 142	309 886	409 687	288 090	3 868 067	231 505	432 653	441 874	200 596	516 151	1 822 779	5 690 846

Zdroj:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k012.pdf/ba282401-3da1-49b2-9274-c1d5e5617f16?version=1.0>

Příloha č. 3 – Tabulka výsledků voleb do poslanecké sněmovny v roce 1935

VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ČSR V ROCE 1935

Tabulka 24 Platné hlasy podle stran a volebních krajů (abs.) - v pořadí podle zkratky názvu

Strana (zkratka názvu)	Volební kraj - Čechy										Čechy celkem	Volební kraj - Morava a Slezsko					Morava a Slezsko celkem	České země celkem
	Praha A	Praha B	Pardu- bice	Hradec Králové	Mladá Bole- slav	Česká Lipa	Louny	Karlovy Vary	Plzeň	České Budějo- vice		Jihlava	Brno	Olo- mouc	Uher. Hra- diště	Morav. Ostrava		
AB	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	28 588	28 588	28 588
BdL	316	1 968	8 596	10 477	5 485	20 331	11 319	21 542	13 677	11 618	105 329	7 038	5 655	16 632	x	7 489	36 814	142 143
ČSDSD	85 714	98 006	48 891	37 528	49 893	12 812	67 263	4 635	108 537	38 352	551 631	24 658	60 078	58 982	31 848	93 523	269 089	820 720
ČSL	49 494	54 555	39 244	29 825	26 076	1 462	10 771	451	17 764	25 852	255 494	39 255	82 595	64 685	63 474	65 558	315 567	571 061
ČSNS	91 676	105 547	37 953	39 075	61 987	14 138	56 926	4 751	50 963	31 467	494 483	17 717	73 280	31 432	21 826	53 942	198 197	692 680
ČsŠoss	47 738	56 395	25 434	26 868	37 974	2 854	28 041	569	25 791	22 982	274 646	15 008	32 815	31 499	17 951	25 430	122 703	397 349
DCV	1 155	802	4 119	9 010	9 289	20 419	8 603	13 847	8 354	14 705	90 303	14 465	13 391	23 506	230	20 886	72 478	162 781
DSDAP	2 040	2 181	7 118	15 180	10 590	49 339	39 331	57 115	21 602	13 072	217 568	5 871	17 440	28 674	547	23 259	75 791	293 359
HSD	x	x	-	-	-	x	481	909	1 202	476	3 068	x	x	x	x	x	x	3 068
KKSMN SW	1 654	896	897	x	2 301	2 525	1 905	1 531	1 156	1 392	14 257	1 838	4 023	3 934	x	2 820	12 615	26 872
KSČ	72 416	77 548	18 938	20 716	49 155	24 475	70 833	20 638	14 526	15 500	384 745	12 561	43 089	30 316	21 480	67 128	174 574	559 319
Nársj	90 485	92 894	14 471	17 474	30 413	4 919	29 709	2 083	26 631	14 842	323 921	3 686	15 019	19 484	9 342	30 464	77 995	401 916
NOF	10 816	21 097	11 802	11 090	7 063	1 003	3 175	x	3 991	17 374	87 411	11 053	13 946	2 133	11 881	8 425	47 438	134 849
NSJÚZ	2 481	3 380	493	617	347	x	x	x	x	806	8 124	1 293	2 253	x	x	x	3 546	11 670
RSZML	86 037	96 036	57 157	51 379	73 395	3 366	44 535	3 744	62 143	63 701	541 493	50 104	77 175	65 519	52 363	42 406	287 567	829 060
SDP	6 400	7 100	11 996	51 841	120 212	226 912	142 384	218 005	91 910	41 672	918 432	44 802	41 446	103 797	938	111 023	302 006	1 220 438
Celkem	548 422	618 405	287 109	321 080	484 180	384 555	515 276	349 820	448 247	313 811	4 270 905	249 349	482 205	480 593	231 880	580 941	2 024 968	6 295 873

Zdroj:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k014.pdf/0085a993-b888-41dd-ab38-fbf69a98a918?version=1.0>

Příloha č. 4 – Pozvánka NOF na veřejnou volební schůzi

NÁRODNÍ OBEC FAŠISTICKÁ
koná
v neděli 6. října 1935 o 9 ¹/₂ hod. dopol. v sále bio NEBE

Veřejnou volební schůzi

Program:
Volby a československý fašismus.

Fašistická kandidátka má číslo

12

Promluví:
Poslanec N. S. generál r. I. R. GAJDA, vůdce N.O.F.
Poslanec, prof. R. Dominik, universitní profesor z Brna.
H. Tuskány a jiní.

Dostali jsme poslední číslo 12, v hodině 12, volte 12,
ozdravíte národně a hosp. naše město.

Všichni, kdož jste ještě neztratilí cit pro právo a spravedlnost na náš projev.
Svolává N. O. F. Plzeň.

Zdroj: AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16
12/1, karton 140 Jednota NOF.

Průkazka. Číslo legitimace 77867/51
" řadové 1/51

Bratr Vilém Novák
~~Sestra~~
Bydliště Plzeň, Kottlářská ul. č. 18
Povolání ukráč

Na základě Tvé přihlášky byl jsi prozatímně s 3 měsíční
lhůtou čekací přijat do organizace čs. Fašistů a to do odbočky
Jednota N. O. F. Plzeň II.

Legitimaci obdržíš po definitivním přijetí.
Přihláška podána dne.....
Zápisné 3 Kč Členský příspěvek.....
Zapraveno dne 6. února 1933

Tato průkazka slouží do definitivního přijetí co prozatímní legitimace.

Za odbočku:

Jan Kordá

Zdroj: AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16
12/1, karton 140 Jednota NOF.

Příloha č. 6 – Zpráva policejnímu ředitelství o založení Jednoty NOF Plzeň III

Plzeň 25./II. 31.

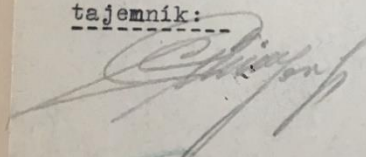
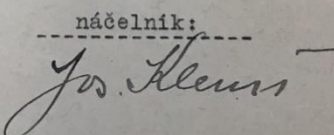
P. T.
Policejnímu ředitelství
v P l z n ě .

Dovolujeme si Vám tímto ohlásiti, že ustavila se nová
jednota Národní Obce Fašistické Plzeň III, jejíž hlavní funkcioná-
ři jsou:

- br. Klemš Josef, zubní technik, Plzeň, Růžová 1; náčelník,
- .. Valenta Karel, ředitel pojišťovny, Plzeň, Šipka 5; místonáčelník.
- .. Peřina Josef, úředník, Plzeň, Žižkova tř.54; tajemník.

Eventuelní korespondenci a dotazy račte adresovati na
výše uvedenou adresu br. náčelníka Klemše.

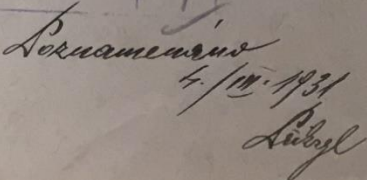
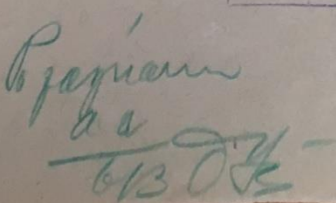
S úctou: za

tajemník: náčelník:

P.S. Spolková místnost naší jednoty nachází
se v restauraci p. Hameta, Litická č. 7.

Policejní ředitelství V PLZNI.			
Došlo: 26. II. 1931		16 ¹²	
Oj. 6780		1	
Přílohy:	Ponize:	Předchozí spisy:	Oddělení:

Zdroj: AmP, Národní výbor města Plzně – spolkové oddělení, i. č. 2233, sign. 16
12/1, karton 140 Jednota NOF.